

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Autoritates Aristotelis, o[*l*]im recte philosophantium
facile principis, insup[*e*]r platonis, Boetij Senece Apuleii
Aphricani, Porphyrij, Auerroys Gilberti Porritani**

Aristoteles

[Coloniae], 1504

VD16 A 4031

Sequuntur nunc autoritates philosophi [i.e. Aristotelis]

[urn:nbn:de:bsz:31-299211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299211)

Autozitates li. primi meta

Sequuntur nunc autozitates phi. i. amatoris sapientie.
Et primo primi libri metaphysicorum.

Omnēs homines naturaliter scire desiderant.
Sensus vilius multas nobis differēcias demonstrat.
Solum hominum genus arte et ratione vivit
Experientia facit artem, in experientia vero casus
Actus et operatioes sunt circa singularia, quia medicus non sanat hominem in
comuni, sed socratem vel aliquem alium in particulari, similiter in alijs
Experientia est cognitio singularium, ars vero universalium
Artifex est sapientior experito, architectus manuali artifice, quia causas
Signum scientis est posse docere (subiectorum scire
Conueniens est quilibet artificem iuueniētem ultra cōsensus extolli, non
solum propter aliquam inuētorum utilitatem, sed tamquam sapientem et ab alijs dicitur
Sciētes quorum scire ad vsum non sunt, sapientiores et honorabiliores
res sunt illis quorum scientie sunt ad vsum
Sapientia est scientia primarum et altissimarum causarum.
Sapientem oportet scire omnia in vniuerso, et scire difficillima, et habere scientiam
am certiore, et scire reddere causas ipsorum quae scit, et habere scientiam quae subordi-
net alias scientias subseruientes, et habere scientias quae suuipius sit causa et non alterius
Sapientem non ordinari sed ordinare oportet, id est sapientem est regere, et non regi
Hi soli docent qui causas de singulis docent
Quae maxime sunt vniuersalia difficillima sunt ad cognoscendum
hominibus, quia a sensibus sunt remotissima
Finis est bonum vniuscuiusque rei, et vltimum est optimum in omni natura
Sapientia, id est metaphysica non est scientia practica, sed speculatiua, quia
propter nullum est, sed est solum propter fugam ignorantie.
Propter admirari nunc homines et primo ceperunt philosophari.
Albertus Admiratio est agonia seu cordis suspensio in stupore
magni prodigij in sensu apparentis
Philomites, id est fabularum auditor, aliquo modo est plus, quia fabula ex
Summi sacerdotes et alij philosophi acquirunt (miris et raris institutis
vite necessarijs incepterunt philosophari
Qui dubitat et admiratur ignorare videtur
Homo liber dicitur qui suuipius et non alterius gratia est.
Humana natura multipliciter est ancilla, tam ex parte animae quam corporis.
Sicut simonides solus deus habet honorem et sapientiam, id est metaphysicam
Diuinam non inuidet Multa mentiuntur poete, id est fingunt
Nulla scientia est nobilior et melior metaphysica, quia ipsa est maxime diuina
nam cum sit de deo, tum quia deus maxime habet eas, vnde alie necessariores sunt ho-
minibus, dignior vero nulla

Auto. secūdi metaphy.

Deus videtur esse causa omnium et principius quoddam
Tunc unūquodq; scire a bitramur cū primaz causam scire puta-
mus vel cuius causas eius cognoscimus

Quattuor sunt cause. s. materialis. formalis. efficiens. et final'

In fundamento nature. i. in materia prima nihil ē actu distinctū. s; oēs forme sunt distinguibiliter in ea s; in veros phos

¶ Commentator: Materia prima nullaz formaz habet omnino neq; vlem nec p;icularē. sed recipit primo formā vlez et mediante illa recipit omnes alias formas vsq; ad indiuiduales.

Spēs non ē forma tantū. sed etiā qd aggregatū ex materia et foza
Ite vniuersale nō habet eē nisi quod ē in anima.

¶ Sequitur autorita. secūdi li. metaphy. Aristo.

Sicut se h; oculus nycticozaci ad lumen solis v; diei sic se h; noster intellectus ad manifestissima nature. i. ad cōs et ad substantias separatas et ad naturas rerū subtiliū

Non solū his dicere grās iustū ē quorū opīnōibus ali quis cōcauit. sed etiā his q; superficialiter enūciarūt. q; hi etiā p;erunt aliquid. habitū enī nostrū p;exercitati sunt

Uocādo phiam scientiā veritatis recte se habet
finis sciē speculatiue veritas ē. practice vero opus.

Verum nescimus sine causa

Quicqd ē causa aliorū vt tale. illud ē maxie tale. vt ignis q; ē maxie tale. q; ignis est causa coloris alijs. ideo ipse ē maxime talis.

Illud qd ē causa qre alia sunt vera. illud ē verissimū

Unūquodq; sicut se habet ad entitatē. sic se habet ad veritatē.

In nullo genere carū puenit ire in infinitū. sed semper est deuenire ad aliqd quod est primū in illo genere. vnde puenit deuenire ad p mū finē. primā materiā. et primā formā.

Primū sp ē causa posterioris. Generatio vni⁹ ē corruptio alteri⁹
Generatio ē mediū inter esse et non esse

Dupl'r dicit aliqd fieri ex alijs. vel. q; ex puero fit vir. ex auroza di/ es. vel sic. ex aere fit aqua. et vlt' ex incōpleto ppletū.

Impossibile ē principiū sempiternū ex q; fit generatio corrumpi. s. Qui infinitū agūt naturā boni latenter aufert (materiā primā ex quo habetur q; finis et bonū pueritū

Nullū agens naturale siue intellectuale ab itentōe finis absoluitur.

Quicqd intellectus intelligit ipsum prius sciuit

In omni eo quod mouetur necesse ē intelligi materiā.

Tūc scire putam⁹ rem cū causas rei cognoscimus.

Auditiones ptingūt s; in s;uetudinē entibus. i. hominibus.

Sicut plucim⁹ ita dignamur loq; Consuetū semper notū ē

A. iiij.

Autori. iij. metaphy.

Quantā vim habeant que consueta sunt leges ostendunt
In quibusdā fabularia puerilia magis valēt ppter veritatē pseruādā
Absurdum est simul querere scientiā z modū sciendi
¶ Cōmenta. Cōprehensio veritatē non ē impossibil' in multis rebz
et h' ideo. qz nos habem' desiderū naturale ad sciendū veritatē.
Nihil est ociosum in natura

Principia se hnt in scia. sicut ianua in domo quā null' ignorat.
¶ Aristo. nostrū intellectū assilat i intelligēdo subas separatas ocu
lo vespertilionis. nō in h' impossibilitatē demonstrat. sed difficultatē.
Nullus p se p' inuenire scias speculatinas z practicas in maiori p
te. qz non p' sent' nisi p' iuamentū poris ad subsequētē. z si por' nō
¶ Prima cā est mag' digna i eē z veritate (fuisse subsequētē nōcēt
q' alia omnia qz oia entia acquirūt veritatē z eē a pma causa.
¶ Qui destruit finē. destruit omne bonū. z nihil p'cipit.
Consuetudo audicēdi apologos z fabulas magnū ē impedimentum
Ars logice est quedā vtilis via in oibus sciē (in agnitōe veritatis.
ijs z ē mod' sciendi in vnaquaqz scientia.

¶ Sequūtur autoritates. iij. li. metaphy. Aristo.

Dubitatorū solutio est veritatis inquisitio.
Ignorantis nō est soluere. i. determinare.
Veritatē q'eres sine dubitatōe siles s' ignoratibz q' ire
In mathematicis non ē bonū neqz finis. i. p' (optet
causam finalem non demonstrat mathematica.
Finis z bonum idem sunt.
Magis dicim' illum scire rōne qui scit affirmatiue q' qui scit nes
Unius rei est vna definitio (gatiue.
Ens z vniū non sunt g'na Dne nō sunt extra ratiōe generis.
Non p'tingit ponere domū p' h'ac vel istā domū. i. p'icularē.
Unum numero z singulare nō differūt
Omnes theologi q' antiq'tus fecerunt deos faciebant pncipia entitū
z dixerunt pma esse pncipia imortalia q' gustauerunt nectar z manna.
illa vero mortalia q' non gustauerunt. sed hoc non ē verū.
Eterna non indigent cibo.
Corruptibilem z incorruptibilem non sunt eadē pncipia.
Impossibile ē aliqd fieri ex non ente ¶ Cōmentator.
Qui nescit quid querit. nescit qd inuenit.
Finis est melior omibus causis.
Idem numero z singulare idēz sunt cum p'iculari

¶ Sequūtur autorita. iij. li. metaphy. Aristo

Prima p'p'ia. i. metaphysica considerat ens z passiones z p'p'ia
p'p'ia entis s'm q' ens.

Authorita. iiii. metaphy.

Ens: fm̄ q̄ est ens dicitur multis modis. nō equoꝛe. sed fm̄ attributionem omnium in vnū. i. analogice

Substantia ē primuz ens a quo omnia dependēt.

Ens ⁊ vnū ouertunt. Idē est homo ⁊ vnus homo.

Eadē sunt q̄m̄ generatio ⁊ corruptio est eadem vel que eadem generatione generantur ⁊ corumpuntur

Eiusdē sc̄ie ē opposita cōsiderare. h̄ ē oppositorū eadē ē disciplina

Negatio ⁊ puatio differūt. q̄ negatio est alicui⁹ simpliciter remotio. sed puatio ē remotio alicuius in subiecto apto nato ad illud.

Circa idem genus versantur metaphysicus ⁊ sophistica.

Prīmū principū in aliqua scientia notissimuz esse dicit in ea. non conditionale nec demonstratum

Prima dignitas est de quolibet affirmatio vl' negatio. alia de quolibet esse vel non esse. de nullo vero simul.

Qui negat loq̄lam. ponit loq̄lam. Qui nō vnū intelligit nihil intelligit. Quod non vnū significat nihil significat.

Non omne quod videtur verum ⁊ apparet verum est verum.

Necessarium non potest se aliter habere.

Mouens naturaliter prius est moto.

Accidens non ē accidens. nisi inq̄tū ambo tercio accidunt

Unum creatum refertur ad vnū.

Contradictio ē oppositio cuius fm̄ se non est medium

Comentator. Ens nec ē vnūocuz nec equiuocum pprie. s̄ est nomen significans plura vni attributa et est mediū inter vnūcum et equiuocum. i. analogum

Omnia que attribuuntur vni vl' attribuuntur alicui fini vt omnia sana sano qd̄ est in animali vel vni agēti vt omnia medicinalia ad artē medicine vel subiecto vt decē pdicamēta substantie et idem

Exercitiū dicitur sanū eo q̄ conseruat sanitatē. (vult Aristoteles) Una scientia non ē tantū vni⁹ vnūoci. s̄ etiaz bñ vnūus analogi

Auicenna inseruit scientiam suam cum lege. Auicenna putauit q̄ idem esset vnū qd̄ ouertitur cum ente ⁊ principium muneris. quod non est verum. q̄ differūt multuz.

Res non est ens vel vna per dispositionem sibi additam. sed est ens et vna per suam essentiaz.

Sophista intendit se videri phm̄ ⁊ non est. sed vt acquirat gloriam vel gratiam humanā. s̄ phus tantū intendit scire veritatem

Qui negat p̄mū principium. sc̄z q̄ duo contradictoria non stant simul. impossibile est ipsum philosophari

Ratio quam significat nomen est definitio. hoc est verum in speciebus. sed non indiuiduis.

B. iiii.

Autoxi. v. metaphy.

¶ Sequitur antoxia. v. libri metaphysice Aristo.

Ut modis dicitur principium quot modis dicitur causa. quia omnes cause sunt principia sed non e converso.

Principium et primum idem sunt. quia omne principium est primum. Quattuor sunt cause. scilicet materialis. formalis. efficiens et finalis. Aliqua sibi invicem prout esse cause ut exercitium est causa sanitatis et e converso. Idem se aliter habet et causa oppositorum sicut gubernator navis per suam principia est causa salutis navis. sed per suam absentiam est causa perditionis eiusdem. Causa et effectus debent esse proportionata.

Materia omnium liquefacibilium est aqua.

Necessarium unum modo dicitur sine quo res non potest esse. ut anima non potest esse sine cibo nec vivere. Secundo modo sine quo non potest bene esse vivere sine vestimentis. Tertio modo idem est quod violentum. et sic dicitur ista res necessarium propter extra navis. id est violenter. Quarto modo dicitur necessarium quod non contingit aliter se habere.

Continuum est cuius motus est unus.

(forma est una)

Eadem numero sunt quantum materia est una. eadem specie sunt quorum ens est duplex. scilicet per se et per accens. Uno modo ens per se est quod fecit decem predicamenta. Alio modo significat unitatem uniuscuiusque. Ens per accens est quantum unum accens dicitur de alio. ut album est musculum. vel accens de se iecto ut homo est albus vel subiectum de accente. ut album est homo. musculum est homo. Unum in substantia facit idem. Unum in quantitate facit equale.

Unum in qualitate facit simile.

Primum est quod principium est propinquius.

Potentia activa et passiva ad invicem se respiciunt. Unde quilibet potentia activa correspondet potentie passive et e converso.

Quantitas est quod est divisibile in partes. quantum unaquodque est hoc aliquid in actu. Commentator. Perfectum est extra quod nihil est. et est duplex scilicet perfectum simpliciter. extra quod nihil est simpliciter. et hoc est quod dicitur commentator quod illa est dispositio primi principii in quo sunt perfectiones et nobilitates omnium entium nobiliori modo quam in seipsis. Sed perfectum in genere est extra quod nihil est alicuius determinati generis.

Mors metaphorice dicitur finis.

Quoties est principium. totiens dicitur terminus. et adhuc amplius. quia quod est principium est terminus initialis et non e converso.

Omne attingens suum finem. est perfectum.

(comparatum)

Quaedam relativa dicuntur esse natura. quantum esse est ad aliquid essentialiter.

¶ Sequitur auto. vi. li. metaphysices Aristo.

Metaphysica considerat causas et principia entium in quantum entia.

Substantia et essentia rei non possunt cognosci nisi per demonstratores.

Libri septi. metaphy. fo. iiii.

Nulla ars particularis pbat suū subiectū eē. s3 supponit ipm esse.
Omnis scientia vel ē actiua vel factiua v^l theorica vel speculatiua
Tres sunt partes philosophie speculatiue. scilicet natural. mathe

matica z diuina. id est metaphysica
Natural' considerat res coniunctas motui z materie fm esse s3 separa
Mathematica vero considerat res sepa (tas fm rationē
ratas a materia z motu fm esse et rationem

Theorice scientie. id est speculatiue alijs scientijs sunt delectabilio /
De ente per accis non ē speculatio (res. z metaphysica theoricia
Entium quedā sunt semp. quedam vt frequenter. quedam raro. et
prima sunt entia fm accides. vt casualia z fortuita. ex quo habetur
q non omnia eueniunt ex necessitate.

Bonum z malum sunt in rebus. sed verum z falsum in anima.
Entium quoddam est per se et quoddam per accidens
Ens p se aliud est i anima. aliud extra animā. z diuidit in decē pdi
camenta. scz substantiā quātitatē qualitatem z sic de alijs.

¶ Commentator. Naturalia sunt in quorum definitōe ens recipit
In natura diuina in quoz definitōe recipitur deus. voluntaria.
in quorum definitōe recipitur voluntas

Licet omnes scientie sint nobiles tamē sciētia dei et ei⁹ subiectuz
est nobilissimū subiectū aliaruz sciāru subalternataruz metaphysice
Res immobiles diuine s3 cāe rez diuinaz nobiliū .i. corpus celestiu
Substantia prior est accidente. natura tempore et definitōe.

¶ Sequuntur auto. vij. li. metaphysice Aristote.

Ncidētia non sunt entia. sed quid entis
Materia prima fm se nec est qd nec est quātum. nec qle
nec aliquid eorum quibus ens est determinatum
Disciplina fit in omnibus per magis nobis nota.

Definitio est sermo indicans quid est esse rei per essentialia.
Definitio accidentium fit per additamentum scilicet substantie.
Unde accidens definitur p aliqd extraneū a sua natura. s. p. s. b. am.

Compositorum non est definitio sed simplicium terminorum
In entibus per se idem est quidditas z quid habens quidditatem
Omne accidens per se duo signat. s. formā accidentis z subiectū
eius. sicut album signat albedinem z subiectum albedinis.

Omnia que fiunt vel fiunt a natura v^l ab arte vel a casu
Materia est ex q res p^t esse vel nō eē Ex sanitate in anima fit sani
Materia non fit nec forma sed totum cōpositum (tas in natura
Particulare nō generat nisi particulare. s3 v^l nes generat nec gⁿaf
Uniuersalia nō sunt sepata a singularibus s3 eē. vt voluit plato. s3
sunt in eis fm esse. qz predicantur de eis predicatōe essentiali et di
recta vt dicendo hoc est homo

Autoxi. octavi meta.

Omnis predicatio fit a forma.

Omnes pres definitiois sunt forme. licet aliq̄ modū hēant materie
Natura humana non ē nisi in his carnibus ⁊ in his ossibus
Generans et generatum veniunt in specie ⁊ sunt uniuoca
Sperma facit ad generationem sicut artifex ad artificiatā
Definitio ē sermo hīs pres Nihil contingit vno noie tū definit
Singulariū nec ē scientia nec definitio. q̄ q̄n recedit a sensu tū
non ē certum aut manifestum vtrum sint vel non sint

Materia fm se est ignota

Nihil aliud debet esse in definitione nisi genus ⁊ differētia.

Definitio ē vna propter vltimam differētia

Ex duobus entibus in actu non fit tertium in natura

Actus sepat et distinguit forma ē causa essendi in rebus

Unde forma dat esse rei

¶ Commentator

Individuū substantie ē prius individuū accidentium

Suba individualis ⁊ demonstratiua non ē vna nisi per formas

Sicut extra materiam non p̄gnoscunt due forme sic nec in anima.

Impossibile ē vt due forme sepatē a materia transmutent materias
immediate. q̄ nihil transmutat materiam nisi corpus.

Causa multitudinis ḡnabiliū ab vno ḡnante ē multiplicatio ma/

Proprium ē s̄beiter om̄ia alia p̄dicā (teriarum i quas agēs agit

menta vt ante substantiā ḡnatam sit alia substantia sibi simil' s̄ nō

ē necessarium vt ante q̄litate generatā sit alia q̄litas agēs. s̄ bene
est aliquid ante q̄litate vt ē potentia qualitas. s̄ materia.

Materia non cognoscit per se sed per formam.

Qui nescit rem nullū nomen ei imponit siue dat. q̄ nll's aliq̄d no

mē dat ei q̄d nō noscit. vñ habem⁹ q̄ rebo nobis nos noia iponim⁹

forma non ē elementuz nec elementatum. sed ē substantia addita
elemento. vt dicit Aristoteles

¶ Sequitur autorita. viij. li. meta. Aristo.

¶ Omnes substantie sensibiles materiam habent

Triplex est substantia. s̄ forma materia ⁊ compositum

Substantia. id est forma substantialis dat esse

Definitiones essentielles quedā danē per formam tantū. quedā p̄

materiam tū. q̄dā p̄ vtrūq̄. ⁊ p̄me sunt definitiones imperfecte

In separatis a materia idē ē q̄dditas ⁊ q̄dditate hīs. s̄ in alijs

¶ Definitiones ⁊ forme rerū p̄panē (non sunt idē s̄ differūt

nūcro. q̄ sicut in numero addita vnitate vel ablata non manet ea

dem spēs numeri. sed alia ⁊ alia. sic ablata vel addita aliq̄ definiti

one vel forma nō manēt eedē spēs s̄ varianē. Itē sic nūc⁹ nō suscī

pit mag⁹ ⁊ min⁹. sic nec definitōes vel fore magis ⁊ min⁹ suscipiūt.

Libri noni. metaphy.

Licet oim sit vna materia pma. tamē cuiuslibet est materia ppria.
Si agens fuerit diuersum a materia diuersa. factū ē diuersum
Foran sunt quedā naturalia q̄ nō hnt materias v̄l si hnt nō habēt
talem q̄les gnabilia z corruptibilia. s̄ solū materiā mobilē fm locū
Dic dicit commentator q̄ p hoc dantur intelligi corpora celestia
in quibz nō ē materia cui⁹ esse ē in potētia ad corruptōez s̄ materia
eorz ē aliqd̄ exis in actu. s. corpus. iō dign⁹ hz nomē subiectuz q̄z
Nō oim ē materia. s̄ solū q̄pū ē gnatio z trāsmutatio (materia.
ad inuicē. z q̄cūqz s̄z irāsmutabilia hoz nō ē materia. s. cū puatōe
Causa vnitatis definitionis ē. q̄ vna ps eius ē vt materia z alia
vt forma. s̄ causa vnitatis materie z forme nō ē nisi q̄ vnū eoz est
in potētia aliud vero in actu. vnde nulla ē alia cā vnitatis eoz
nisi moroz qui extrahit materiam de potētia in actum.

¶ Commentator. Forma fm definitionē ē a materia separata s̄
non fm esse. q̄ impossibile ē formam separari a materia fm rem
¶ sentia materie ē medium inter esse in actu z non esse in actu. forma
dat esse rei ¶ Corpora celestia non habent materias que sit in po
tētia ad corpus. sed eozum materia ē aliquid existens in actu. scilicet
corpus. ideo dignius habet nomen subiectum q̄z materia. Si
cut trāsmutatio facit scire materiam. sic operatio formam.

Exius alicui⁹ de poña ad actū nō largit ei multitudinē s̄ pfectōez.

¶ Sequitur autorita. ix. libri meta. Aristorelis.

Utriplex est potētia. scilicet actiua z passiua.

Potētia actiua ē pncipiū trāsmutādi aliqd̄ in q̄tū aliqd̄
Potētia passiua ē pncipiū trāsmutādi ab altero
Nihil agit in seipsum (in q̄tum ab altero

Nihil patitur in seipso

Potētia rationalis valet ad opposita. irrational' vero ad vnū tm̄
Eadem est scientia contrariorum.

Nihil fit qd̄ impossibile est fieri. (precedit actum.

Actus simpliciter pcedit potētiā. in vno aut̄ indiuiduo potētia

Duplex ē actio. quedā ē trāsiens i materiam extra. vt edificatio. z

illa dicitur factio vel opatio factiua. quedam ē immanens siue in

tra manens in operāte. vt ē visio vel intellectio. z illa dicitur actiua

Sempiternum prius est corruptibili.

Non ē timendū q̄ celum ster. id ē a motu q̄scat.

Materia cuius esse ē in potētia ē causa fatigationis.

In bonis ē actus melior potētia. In malis vero ē potētia me

lior actu. qd̄ p̄z. quia actu sanum esse ē melius q̄z posse fieri sanum.

sed posse fieri infirmum melius ē q̄z actu esse infirmum.

In eternis non est malū neqz corruptio neqz peccatum.

Autoxi. decimi et undeci. meta.

Malum semper sequitur pena

Omne quod cognoscitur cognoscitur sicut quod est in actu

Circa entia vere in actu. i. circa s'bas separatas non fit deceptio sed ignorantia. non tamen talis ignorantia sicut est cecitas.

¶ Commentator. Qui tollit a rebus suas pprias operatōes non h'z cerebrū aptū natū ad oē bonū qz tollit ab eis eoz ppas ecēntias

Nihil agit actionem aliquam ad quam non habet potentias

¶ Dñi deozuz quozum opifex ego sum. natura vestra corruptibiles estis. mea autem voluntate incorruptibiles

Sequitur auto. x. li. Metaphysices.

En unoquoqz gñe est dare aliqd pimum et minimū qd sit metrum et mēsurā oim illozum que sunt in illo genere. Mēsurā pmo debet q̄titati et p q̄titate p̄nt debet alijs Mēsurā debet eē suo mēsurato omogenea. i. eiu. Et gñis.

Numerus est unitatum pluralitas

Contraria sunt que sub eodē genere posita sunt et maxie a se inuicē distant. et eicē susceptibili vicissim insunt. et mutuo se expellunt.

Privatio et habitus sunt radices contrariorum

Unum tñ vni est contrariū. Numerus est multitudo unitate mē

Media sunt in eodem genere cum extramis (iurata.

Materia negative ondit. i. materia cognoscit p puatōez formaz.

Vir et femina nō differūt specie. sed sunt vnus specie animalis.

Masculinum et femininum sunt differentie sexus animalis

Contrarietas sicut formam facit diversitatē specificā. sed contrarietas sicut materiam non facit diversitatē specificā. sed numeralem

Corruptibile et incorruptibile plus differunt genere q̄ specie

Accidens contingit inesse et non inesse

¶ Commentator. Mēsurā cuiuslibet rei est sui generis

Primum in gñe sube est prim⁹ motor q̄ ē actus pur⁹ sine potētia

¶ Sequuntur autoritates. xi. li. metaphysi. Aristo.

Omnis substantia sensibilis est mutabilis.

Quocumqz transmutantur habent materiam.

Generatio est ex ente in potentia. i. materia cum puatōe

Materia non fit nec forma neqz privatio. sed totum compositum

Triplex est substantia. scilicet materia forma et compositum.

Nulla forma est sua materia. sed diversorum diversa sunt p̄cipia

Motus celi est eternus. Primus motor ē act⁹ sine oim potētia

suba sine oim acc̄te. simplex sine oim compositōe et immobilis ipass⁹

Primus motor movet sicut animatū et desideratū (bilis et ceteri).

A primo principio dependet celum et tota natura

Libri. xij. metaphy.

Speculatio est optimū et delectabilissimum.
Deum dicimus esse sempiternū et optimū Actio intellect⁹ ē vita.
Primus motor nullā habet magnitudinem corporalem
Impossibile est esse in magnitudine finita potentia infinitam
Stellarum natura est eterna

U Sequuntur autoritates. xij. li. metaphisices
Nū tm̄ est celū. i. mūd⁹ et nō plures Primū pncipiū extra
In sepat⁹ a materia idē ē intelligēs et intellectū. (sen̄ intelligit
Talē intellect⁹ i nob̄ ad modicū tēp⁹ q̄l i sepat⁹ p̄tinue
Bonū vniuersi p̄sistit i ordie qz oīa h̄nt ordines s; non eodem mō
Etā bonū vniuersi p̄sistit i pmo pncipio ad qd̄ oīa ordnātur
Entia nolūt male disponi. nec ē bonū pluralitas pncipiatuum. sit
ergo vn⁹ pnceps

Commentator
Apud aristo. ipa v̄lia sunt collectia a p̄cularib; ab intellectu qui
cōcipit inter ea similitudinē. et facit ex eis vnāz itentionē.
Natura nihil facit nisi rememorata a causis superioribus q̄ sunt de
Opus nature est opus intelligentie. (us et intelligentie.
Quicquid est accitiale creaturis essentiale est creatori
Corpa celestia sunt aīata. et nō h̄nt alias virtutes anime nisi intel/
In sepat⁹ a materia idem est finis et efficiens (lectū et volūtatem
Non ē idē qd̄ de pmo pncipio intelligit motor saturni cuz eo qd̄ in
telligit de ipso motor primi mobilis.

Ultima p̄speritas hominis ē p̄ transformationē eius siue continu
ationem cum intellectu separato
In sepat⁹ a materia idē est disponens et dispositum
Dis terminus p̄cret⁹ duo signat. s. formā et subiectū illius forme
Scientia dei causat res. s; nostra scientia causata est a rebus.
Optima dispositio intelligentiarū consistit in mouendo. vñ si eēt
aliqua itelligentia non mouens illa videret frustra.

S Sequuntur autoritates circa p̄mū li. physicoz
Cire et intelligere p̄tingit circa omnes scias quarū p̄ncipi
pia sunt cause aut elementa ex eozum cognitione
Tūc vnumquodq; arbitramur scire cum causas p̄mas et
prima p̄ncipia ei⁹ agnoscim⁹ vsq; ad elemēta. i. formā et materiaz
Innata ē nobis via cognoscendā a cōioribus ad p̄pria.
Lorum fm̄ sensum notius est.
Pueri p̄mo appellāt oēs viros patres et omnes mulieres matres
postea determinant vnumquodq; horum.
Contra negantem p̄ncipia non est disputandum
Uho inconuenienti dato plura contingunt
Ratio finiti et infiniti solū q̄ritati congruit.

B i.

Autori. primi. physico.

Continuum est diuisibile in infinitum.
Quaecumque vni et eidem sunt eadem numero. sunt eadem
Indiuisibile neque finitum neque infinitum est
Principium dicitur dupl^r. scilicet temporis et magnitudinis
Quod vere est nulli accidit. id est quod vni est sibi nulli est accidens
Omnis forma accidentalis in secreto duo fecit. scilicet formam et subiectum
Secundum omnes philosophos ex nihilo nihil fit
Tria sunt principia nature. scilicet materia forma et priuatio
Ex infinitis secundum speciem nihil contingit scire. Subiectum est plus predicato.
Principia non fiunt ex alijs neque ex alterutris. sed ex his fiunt omnia alia.
Principia semper oportet manere.
Infinitum secundum quod huiusmodi semper est ignotum.
Intellectus qui quirit actus a subiecto separare est vanus. et impossibilis quare
In diuisione carnis contingit deuenire ad minimam carnem quasi ultra
diuidat non manet eadem species carnis. similis et in alijs rebus naturalibus
Vni in naturalibus est dare minimum et maximum. quod ad speciem scilicet non in ratione
De corpore finitum per depositum est aliter finitum tandem presumit. Continuum.
Melius est ponere principia finita quam infinita. ex quo habetur. quod
peccatum est fieri per plura quod potest fieri per pauciora
Vniuersale secundum intellectum notius est. particulare secundum sensum unde com-
muniter dicitur vltimum dum intelligitur. particulare dum sentitur.
Nihil est sibi ipsi contrarium
Materia non cognoscitur nisi per analogiam. id est per comparationem ad formam
Materia cum forma est causa omnium rerum que fiunt sicut mater. id est
substantia composita est causa omnium accidentium.
Forma est diuinum quiddam. optimum et appetibile
Materia appetit formam. sicut semina virum. et tunc bonum
Priuatio que est in materia machinatur in maleficium forme
Nihil appetit illud quod in se habet. Nihil appetit illud quod sibi est prius.
Omnis resolutio stat ad materiam primam
Materia secundum se dicitur ex qua fit aliud per se et non per accidens.
Commentator in prologo huius libri
Ultima perfectio hominis est ut sit perfectus per scientias speculativas.
et hoc est sibi vltima felicitas et vita perfecta
Philosophus vel sapiens est vel virtuosus naturaliter secundum omnes sensus
virtutum moralium. que sunt iustitia. castitas. liberalitas et similia
Liber physicorum est principium et radix totius philosophie naturalis.
Nomen auctoris huius est Aristoteles filius nichomachi omnium gre-
corum sapientissimus. qui scientias inuenit et compleuit Inuenit
quia quicquid scriptum est ab antiquis in scientijs non est dignum quod
sit pars scire vel principium. quibus non nulli liguaces de platone op-

Authoritates. ij. physico.

positum blaterent). Cōpleuit qz nullus eorū q̄ secuti sunt euz vsq̄
ad istud tps qd̄ ē mille quīgētorū annoz addidit aliqd̄ nec iuenit
in dictis eius errorem alicuius q̄tatis. ⁊ talem virtutē in vnico i
diuiduo esse miraculosum est ⁊ extraneū. ⁊ qz hec dispositio in hos
mine fuit. ideo dici dignus ē diuinus poti⁹ q̄ humanus. Scienti
arum q̄dam est perfecta ⁊ est illa que fit per cām. quedā imperfecta. ⁊
est illa q̄ fit sine causa. Ut exponit Alexan. Aristo. p̄ p̄ncipia itelli
git cās efficiētes. p̄ cās. cās finales. p̄ elemēta materiam ⁊ formam
Totum nihil aliud est nisi omnes ptes sue simul sumpte. In
spermate ⁊ in prima generatione hominis non cessant ptes sperma
tis corrumpi ⁊ fieri partes hominis donec forma humana sit cō
pleta ⁊ h̄ verum est si forma recipit p̄ncipatōez. si autem non. illud
necessitate accidit in accidentibz p̄p̄ijs forme generate. Transmu
tatio accidentalis ⁊ subalis ueniūt in h̄ q̄ sunt mutatio rerum de
vna dispōne in aliā. sed differūt. qz transmutatio substāntialis trās
mutat nomē ⁊ definitōem rei. accidit h̄o t̄m nomē trāsmutat Ma
teria prima nullā in se actu habet formam. sed est i potētia ad reci
piendum omnes formas

Materia non est sua potētia. qz potētia ē in ḡne relatōis materia
Consuetudo est altera natura. (in genere substantie.)

Materia prima non potest separari ab omni forma.

Aristo. suo more modicā habuit sollicitudinē de nominibus sed
maximā de rebus.

Synonyma non vsitantur in arte demonstratiua

Natura ē p̄ncipiū ⁊ cā moī ⁊ q̄ctis in q̄ est p̄mo p̄ se ⁊ nō p̄
Omne enī artificiale mouetur ab extrinseco (accidens.)

Lee⁹ natus nō p̄t disputare de coloribus q̄ctū ad rem licz q̄ctū ad
Lota substāntia artificialium est eorum materia (nomē.)

Forma ⁊ materia nō sunt fm̄ rē separata. s̄ fm̄ nomen ⁊ rationem

Prinatio dicitur q̄dammodo species ⁊ forma. qz ē inchoatio seu im
perfecta forma ⁊ diminuta fm̄ Aueroim ⁊ Albertum.

Forma dicitur natura. materia dicitur natura. s̄ foza magis d̄ naty
ra q̄ materia. qz vnūq̄d̄z maḡ d̄ fm̄ id qd̄ est i poīa q̄ fm̄ id qd̄

Subiectū ⁊ ei⁹ p̄p̄ia passio sunt eiusdē cōsideratōis (ē in actu)

Abstrahentium non est mendaciū. s̄ in p̄ma opatione intellectus.

Naturalia definiuntur cum motu a materia sensibili.

Materia ⁊ forma sunt eiusdē cōsiderationis

Ars imitatur naturam in q̄tum p̄t Forma est finis materie

finis nō est solum rei vltimū. sed etiam vltimū ⁊ optimum

Nos sumus quodammodo finis omnium

Nos vtimur omnibz q̄ sunt tan̄ q̄. p̄pter nos Dō ḡnat hoīez ⁊ sol
B 4

Authoritates. iij. physico:

Materia pportionata forme est de p[er]sideratione naturalis
Quattuor sunt cause. s. materialis. formalis efficiens et finalis
Aliq[ui]d lib[er]i[n]uicē p[ot]nt esse cause Idēal[ite]r se h[ab]et cā oppositorum
Eius p[ar]tia est causa salutis. et p[ar]tia est cā p[er]ditōis et mortis.
Causa et effectus simul sunt in actu et nō sunt. sed d[ist]incte
Causa et effectus debent esse pportionata.

In celestibus nihil videmus fieri a casu.

Cause p[er] se s[un]t finite. s[ed] cause p[er] acc[us]iō[n]e[m] infinite Infinita vni accidunt
Fortuna est causa s[ecundu]m accidens in his q[ui] s[un]t a proposito s[ecundu]m finem.
Bona fortuna ē q[ui]n aliq[ui]d boni accidit. mala at[er] q[ui]n aliq[ui]d mali acci
Eufortuniū est q[ui]n aliq[ui]d magnū bonū euenit (dit.

Qui parū dicit apud intellectum. quasi nihil dicit

Fortuna nō est nisi in agentib[us] a p[ro]posito. sed casus bene est in aia/
lib[er]is et reb[us] agentib[us] nō a p[ro]posito Unde dicitur q[uo]d equus venit ad
stabulum et ibi saluat[ur] ē a lupo. et tripes a casu cecidit et ibi stetit
Frustra et vanū ē illū q[ui]d ordinatū est ad aliq[ui]d finē et illū nō p[er]seq[ue]t

Omne p[er] accidens reducitur ad aliquod p[er] se

Illud quod est p[er] se ē prius eo quod dicitur p[er] accidens

Forma et effectus. finis et efficiens sepe coincidunt Materia ve
ro et efficiens nūq[ui]d coincidunt Similiter materia et finis.

Mouentia non mota ampl[us] non sunt physice p[er]siderationis.

Que sunt mouētia et mota illa sunt p[er]siderationis naturalis.

Natura agit p[ro]p[ter] finē finis i[n] opabilib[us] ē sic p[ri]ncipiū i[n] speculabilib[us]

¶ Cōmentator. forme acc[us]iō[n]ales s[un]t forme artificiales i[n] substātijs na
turalib[us]

Aia humana ē media i[n]t[er] fo[r]mas naturales et abstractas (turalib[us]

Qui dicit naturam non agere p[ro]pter finem tollit sollicitudinē
dei circa ista inferiora.

¶ Sequitur autorita. iij. li. physicoz Aristot.

Inozato motu necesse est ignorare naturam

Omnis motus fit in loco et in tempore

¶ Tot s[un]t sp[ecies] mot[us] q[ua]nt[um] ad sp[ecies] entis

Motus est actus entis. i. forme fluentis i[n] potētia s[ecundu]m q[uo]d i[n] potētia

Omne mouens naturale in mouendo rep[er]itur

Actio et passio sunt vnus motus in passio sicut in subiecto.

Quodcumq[ue] fit necesse est accipere finem

In p[er]petuis non differūt esse et posse. id est nō d[ist]ant t[em]p[or]aliter

Nullū corpus ē actu infinitū Infinitū s[ecundu]m q[uo]d h[ab]mōi est ignotum

Unumquodq[ue] resoluitur in id ex q[ui] componitur

Idem est mot[us] tot[us] et p[ar]tis Continū est diuisibile in infinitū

Infinitū h[ab]et rōnem p[ar]tis et non totius. et h[ab]et ratiō[n]ē mat[er]ie et nō fo[r]m[ę]

Totum et perfectum est cui nihil deficit

Autoritates. iij. physico:

Numerus causatur ex diuisione continui.

Continuum est infinitum sine diuisione. numerus vero sine apponem.

¶ Comentator. In plogo huius tercii libri physicozum

Quidam hoies ita erant pfecti comedere venenum qd erat eis cibo.

Quidam ppter visuz audiendi fabulas. et falsa. negauerunt principia vera per se nota.

Fides vulgi fortior: e qd fides phozu. sed incertior.

Qui in principio addiscit phiam no bn pot audire leges sed qui in principio addiscit leges no impeditur posse audire phiaz.

Sequitur autorita. iij. li. physicoz

Quod non e. nullqz e. Rebus mobilibus querit locus. De corp^o e in loco et in omni loco e corp^o. Lo^o e in q^o sit plura corpa Propus e in q^o e tm vnū corp^o. Lo^o e tm nus corpis p^oinet. imobil^o p^omū. i. lo^o e vltia superficies forā et materia no sepan^t a re^o lo^o sepa^t. (corpis p^oinet)

Multipliciter d^o aliqd in altero Uno mo sicut ps in suo toto. Seco sicut digit^o in manu. Terco sicut totū i p^oib^o. vt d^o om^o in parietibus et fundamento. Quarto. sicut species in genere vt ho in aiali. Quinto sicut gen^o in specie. vt aial in homine Sexto sicut forma in materia Septimo sicut effectus in suo efficiēte Octa no Sicut aliqd in fine in q^o lo^o catū e vt in loco

Nihil est in seipo primo et perse

Locus p^oinet et conseruat locatuz

Unumquodqz tūc pulcherrime demonstrat cum ostenditur quid est ipsum et cū accidētia p^oria ostenduntur sibi inesse et cum oppo^o sita circa ipsum soluantur.

Locus est equalis suo locato

Omne corpus inq^ontum est per se est i loco

Unumqdqz refertur naturaliter ad locū sibi p^oriū (mot^o in illāti

Non est vacuum in natura. Si poneretur vacuum in eo fieret

Vacūū est locus in quo nullū e corp^o in q^o tamē ap^oriū natuz est esse

Non entis no sunt species et differentie

Vacui ad plenū vel non entis ad ens nulla e p^oportio vel p^oratio. (corp^o)

Necesse e diuidi excellens i excellentiā et i illud quod excellitur.

Unde excellens et excessum sp^o debent in aliq^o p^ouenire

Contrariozū eadem e materia

Tempus ereq^otur motum. quia q^o no app^ohedit tēp^o non app^ohedit

Tempus est numer^o motus sine p^ori et posteri. id est p^ori et poste^o

rius sunt in motu p^ori nata sunt p^ohendi in anima.

Nihil habet de tempore nisi nunc et p^orens tempus

B iij

Autori. .v. physico.

Tempus est mensura motus rerum mobilium
Omnia que fiunt in tempore senescunt simul cum tempore
Sempiterna non sunt sub tempore

Tempus est passio motus et precipue motus celi

¶ Commentator. Celi non est in loco p se. sed p accns. s. rone ceteri.
Quantitas non est de genere virtutu actiuaru simpliciter
Successio motus catur ex resistentia medij. vel mobil' vel vtriusqz
Tempus est numerus prioru et posterioru existentiu in motu.

¶ Albertus. Tempus habet esse reale extra animam

¶ Sequuntur autoritates. v. li. physicoz Aristot.

Omnis motus recipit denominationem a termino ad quem
Medij comparatum ad vnum extremoru habet rationem alterius
vt fuscum comparatum ad album nigrum dicitur.
Motus est transmutatio successiua que fit in tpe Sed
mutatio est transmutatio subitanea que fit in instanti

Mutatiois proprie dicte sunt due species. scz generatio et corruptio
Generatio est mutatio de non esse ad esse.

Corruptio est mutatio de esse ad non esse.

Ad substantiam non fit motus. qz substantie nihil est contrarium.

Motus tamen est in tribus predicamentis que sunt quantitas qualitas et vbi.

Motus in qualitate dicitur alteratio. In quantitate augmentatio.

In vbi dicitur locatio vel secundum locum mutatio.

Omnis motus fit a contrario in contrarium

Continua sunt quorum vltima sunt vnus. vt cutis et caro.

Contigua sunt que vltima sunt simul. vt cutis et camisia

Consequenter se habentia sunt inter que non est dare medium eiusdem generis. licet inter ea sint alia media. vt domus inter se habet ad aliam domum inter quas non est alia domus media

Quies est privatio motus

¶ Commentator. Omnes gentes ponunt principia nominationum
essentiam et verbum cuiuslibet forme mobilis

Elementa sunt contraria secundum suas qualitates non secundum species et formas

Qualitates elementorum non sunt eorum forme substantiales.
licet assimulentur formis substantialibus. vnde caliditas non est forma
substantialis ignis.

¶ Autoritates sexti libri physicoz Aristot.

Continua sunt quorum vltima sunt vnus vt cutis et caro

Nullum continuum potest esse oppositum ex indivisibilitate. vbi

Linea non potest componi ex punctis.

Definitum et definitio sunt eiusdem nature

Omnis quantitas est diuisibilis.

Auto. septi. et octa. phys.

Inter quilibet puncta signata in continuo e dare linea icorinua. i. media
Punctum nec e continuu nec contiguu nec sequeter se hñscu alio

Continuum est diuisibile in semper diuisibilia.

Omne corpus e mobile et omne mobile est corpus. Ex quo habet
corpus mobile esse verum subiectum in physicis.

Omnis motus e in tempore

(prim in termino ad quez

Omne quod mouetur est diuisibile. qz prim est in termino a quo et

Terminus cuiuslibet rei est semper diuisibilis

Indiuisibile moueri non potest nisi fm accidens.

Nulla mutatio est infinita fm terminos s3 fm tps bene pot esse in

Indiuisibile est terminus indiuisibilis (finita. vt mori celi

¶ Commentator. forma est res indiuisibilis.

Generatio et corruptio sunt termini alterationis.

Alteratio est diuisibilis Generatio et corruptio est indiuisibilis.

¶ Sequuntur autoritates. vii. li. physicorū Aristo.

Omnino quod mouetur ab alio mouetur

In mouentibus et motis non est ire in infinitum. et sine
cesse est reuenire ad vnum primum motorem

Mouens non motum simul s3 et iter ea non e dare medius

Virtus est dispositio perfecti ad optimū.

Uniquodqz tūc dicitur perfectus cū attingit virtutē eius propriam

Ab experientia particularium accipimus vniuersalem scientiam

In quiescendo et sedando (sc3 a mundanis) anima fit prudens

Infantes ita bene non possunt iudicare virtutem sicut senes

Alteratio solum est in tertia specie qualitatis.

Solum vniuersa et non equiuoca sunt comparabilia

Equiuocationes latent in generibus.

Omne corpus est mobile et everso ¶ Commentator.

Quedam sunt propositiones in quibus nec añs est verum nec pñs.

tamen in ipsis pñtia est. vt si asinus volat asinus habet pennas.

Vidi arietem recollatum ambulare huc et illuc multotiens. et hñ non

posset fieri si principium motus esset in capite tñ. vt dicit Salienus.

Perfectio rerum consistit in diuisibilibus

Virtus est perfectio quedam

¶ Sequuntur autorita. vii. li. physice Aufchultratōis.

Motus est quedam vita hoibus in natura subsistentibus.

Peccat voluntarius sc3s qñ e contrario vititur scientia

Motus est eternus.

Mundū esse eternū e magis cōsentaneū rōni naturali

Prus oportet esse combustibile anteqz comburatur

Finitū ad infinitū nulla est proportio Domo qz minor mundus

B iij

Author. viij. physico.

Moueri ex seipso proprium est animalis
Sutta vltima in virtute pcedētis cauat lapidē. sed non pcedēs.
Gravia z leuia p se mouent a generante. sed mouentur a remouēte
Primū mouēs mouet magis q̄ vltimū (phibēs p accūs.
In infinitis non est dare p̄mum p̄ncipium.
Omne quod mouetur ab aliq̄ mouetur
Accidens non est necessarium. sed contingit non esse
Possibili posito in esse nullum sequitur impossibile.
Quicūq̄ aliq̄ p̄iuncta s̄t in vnum. si vnu p̄t esse sine altero. z alterū
reuerſo sine ipso. vt si cōtingit dare aliq̄d q̄d mouet z mouetur z
aliq̄d q̄d t̄m mouet. q̄ etiā est dare aliq̄d q̄d t̄m mouet z nō mouet
Impossibile ē mouens moueri eo motu q̄ mouet.
Omne q̄d mouetur ex se diuisibile ē in p̄te mouentē z motā.
Primus motor oīno ē immobilis p se z p accidens
Prim⁹ motor t̄m est vn⁹ z etern⁹ siue p̄petu⁹
Mot⁹ localis ē p̄mus omniū motuum
Solut⁹ mor⁹ localis ē p̄tinu⁹ vere z p̄petuus. qz non est mediū
inter motum z q̄etem
Mot⁹ reflexus nō ē p̄tinu⁹. qz est interpolat⁹ q̄ete mediā
Motus circularis est ab eodem ad idē.
In circulo non ē dare p̄ncipium z finem in actu
Mot⁹ circularis est p̄mus mor⁹ omniū z ē mēſura oīm motuū et
Lelū fm se totū nō q̄ſcit. sed mouet p̄tinuē (solus vniformis.
Primus motor nullā habet magnitudinē nec finitā nec infinitam
vnde ipse est incorporeus indiuisibilis z eternus
Perpetuum prius est corruptibili.
Impossibile est in corpe finito esse potentia infinitam
Primus motor est ibi. vbi velocissim⁹ est motus. s. in oriente
Comentator in plogo hui⁹. viij. li. Doc nomē hō d̄t ferme eq̄
noce de eo q̄ est p̄fect⁹ p̄ scias speculatiuas z de alijs hoibus. h̄ ē de
Sapientia naturaliter est virtuosus. (ſciente z ignorante.
Egens non posse agere impossibile. non est diminutio agentis cuz
hoc sit contra naturā agentis. sed ipm dicere posse agere impossibi
le est error z receptio.
Experimentum sermonum verorum est vt pueniat rebus ſensatis
Generans dat ḡnato formā. z omnia accitua puenictia ad formā.
In causis essentialiter subordinatis. nō pōt p̄cedi in infinitum. sed
accitualementer subordinatis. z hoc non est impossibile
Primum antiquū nihil agit in illis inferiorib⁹ sine sc̄do antiquo
Inter omnia entia q̄ritas adheret immediatus substantie.
In celo non est infinita potentia actiua sed passiua.

Libri primi de Celo.

Primus motor est in oriente. et propter hoc leges quaedam adorant ipsi solus orientem.
¶ Albertus. Aristoteles ponendo mundum perpetuum non peccavit in possibili-
tate. ¶ Idem. Impossibile est imo contradictionem implicat ponere mundum
deum coeternum. attamen a deo creatum. quod in quibusdam apparuit

¶ Sequitur autoritas. p. li. de celo et mundo.

Continuum est divisibile in semper divisibilia
Nihil est perfectum nisi trinitas. Perfectum est cui nihil deficit
Omne totum et perfectum super tria ponimus
Totum uniuersum esse perfectum necesse est.

Natura apta est facere sicut facit. ex quo habetur quod ad perfectionem uniuersus
us cuiusque rei tria requiruntur. scilicet substantia siue natura. situs et operatio.

Mixto non appetit motus nisi ratione elementum predominantis in ipso.

Motus circularis non habet contrarium

Unum tantum unum est contrarium.

Motus circularis est primus omnium motuum.

Perfectum naturaliter prius est imperfecto

Celum nec est grave nec est leue

Totum et pars mouentur ad eundem locum

Si alicui inest unum motum propter naturam. etiam inest alium motum secundum naturam

Celum est ingenerabile et incorruptibile inaugmentabile et inalterabile

Celum elegantum est a contrariis

Celum non potest suscipere peregrinas impressiones.

Deus et natura nihil faciunt frustra

Paruus error in principio maximus erit in fine.

Principia sunt minima in quantitate. maxima vero in virtute

Non est dare aliquod corpus actu infinitum

Finiti ad infinitum nulla est proportio

Non sunt plures mundi. sed impossibile est plures esse mundos.

Indiuidua alicuius speciei non differunt specie sed numero

Differt dicere celum et hoc celum quod habet formam in materia. Ex quo

habetur materiam esse verum indiuiduationis principium

Non sunt plures mundi. quia tota materia a sua forma est comprehensa.

Triplex accipit celum. scilicet per octauam sphaeram. per corpus quinto. et per toto unum

Extra celum nullum est corpus siue nihil est (uerso.

Extra celum nec est locus nec tempus neque vacuum. sed ibi sunt entia inalterabi-

lia impassibilia optimam vitam ducentia quam toto eterno perficiunt.

A primo quidem ente communicatum est omnibus esse et viuere.

his quidem clarius. his vero obscurius.

Omnia que mouentur quando veniunt ad locum proprium quiescunt

Oportet inquisitores veritatis non esse inimicos. Ex quo habetur

Aristoteli in reprehendendo antiquos equissimo usum fuisse iudicio.

Auto. secūdi de celo et mūdo

Impossibile ē aliqd esse eternū quod habeat potentiā nisi sit aliqn
De qd ē gnabile. i. nouū a pte an. n̄ p̄t ee ppetuū a pte p̄. ex sui na
Quicqd ē incorruptibile ⁊ ignabile h̄ est ppetuū ⁊ eōuerſio cura
Omne corruptibile de necessitate corrumpitur
Virtus est vltimum alicuius quod potest esse
Virtus actiua terminatur ad maximum.
Virtus at passiuā ad minimum Materia ē causa ee et non esse
Commentator Celum est quasi medium ⁊ ligamentum qdā
inter generabilia ⁊ corruptibilia ⁊ eterna
In celestibus corporibus nō s̄t plura idinidua sub vna specie
Celi non h̄t materiā q̄ est in pōna ad esse. s̄t ei⁹ materia ē corp⁹ in
Res est intelligibil' p̄ formam. ⁊ ēsensibilis p̄ materiam (actu.
Virtus actiua definit in vltimo augmenti sui. sed passiuā in vlti
mo decrementi sui

C Sequuntur autorita. ij. li. de celo ⁊ mundo.
Celum mouetur sine labore ⁊ pena.
Amabile est a melioribus persuadere
Celi est aiatum. ⁊ h̄t principiū sui motus in se.
Cuiuscunq; rei est aliqua opatio illa est finaliter propter ipsam
Oportet motum celi esse circa aliqd fixum sicut est terra
Nullum violentum est perpetuum.
Si vnū priorū est in natura ⁊ reliquum. loquēdo de ppetuis trijs.
Eadē est materia contrariorum Celum est rotunde figure.
Figura spherica ⁊ rotunda est nobilissima omnium figurarum.
Vnum prius est multo. ⁊ simplex est prius composito
Motus celi est mensura omnium motuum
Motus celi est continuus ppetuus ⁊ vniformis.
Natura ex possibilibus facit semper quod optimum est
Om̄is motus naturalis est debilis in principio. in fine fortior. sed
eōuerſio motus violentus i principio est fortior. i fine debilioz
Om̄is motus in potentia ⁊ defectu est accidens per naturam
Opposita iuxta se posita magis elucescunt.
Stelle sunt eiusdē nature cuius est celum
Stelle in istis inferioribus calorem generant suo lumine
Motus natus est calefacere ⁊ ignire
Magis diligimus illa scire de quibus maximā habemus dubita
tiones per quasdā rationes debiles q̄ notiora per rōes efficaciores
Mirabilia nature sunt multa
Illud qd per paucas rationes acquiritur facilius acquiritur. s̄t qd
per plures rationes acquiritur difficilius acquiritur.
Illud quod bonitatez per pauciores agiones participat nobilius.

Autori. iij. iij. de celo et mundo.

est q̄ quod per plures eam participat

¶ Albertus. macula in luna habet similitudinem arboris euer-
se et serpentis per eandem deflexi.]

¶ Commenta. Necessē ē omne aīatū corp⁹ nobilius esse ī animato
Omnia entia nihil intendunt per suas operationes. nisi q̄ assūmē-
lentur primo principio mobili

Absentia materie est causa eternitatis.

Entia diuina et eterna agunt p̄pter se prima intentione. secundaria
vero intentione propter conseruationem inferiorum.

Stella est densior pars sui orbis

(ignobilibus.

Melius est scire modicum de rebus nobilib⁹ q̄ multum de rebus.

¶ Galenus libro .vij. de ingenio Nullus p̄t deo melius app̄ri-
mari q̄ studendo in veritate et pro veritate.

¶ Sequuntur auto. iij. libri de celo et mundo.

Durima consideratio scientie naturalis est de corporibus.
Impossibile est diuisibile componi ex indiuisibilibus
Ordo est a propria natura rerum naturalium.

Elementa non s̄t īfinita. sed sunt quatuor. scilicet ignis aer aqua terra

¶ Fini nihil est contrariū Omne leue sursum et oē graue deorsum mouet

¶ Si totum vniuersum de nouo generaret necesse esset vacuum esse

¶ Elementa sunt prima corpora ex quibus consistunt alia corpora

¶ Commenta. Qualitates prime elementorum non sunt eorum forme.

¶ Albertus Tria fecerunt auicennam errare in naturalibus. scilicet
inexperientia. confidentia proprii ingenij. et ignorantia logice.

¶ Ex quo ex materia prima aliquid fit necesse est ipsam situatam esse in vniuerso

¶ Alexander peripateticus Quicquid apud platonem aliosq̄
philosophos ab aristotele conuictis legitur. hi sic id ipsum intellexerunt
quemadmodum verba eorum exterius sonant.

¶ Sequuntur autorita. iij. li. de celo et mundo.

Axtremum celi dicitur sursum. sed medium dicitur esse deorsum

¶ Leue dicitur quod sursum mouetur. graue vero quod deorsum

¶ Ignis est leuis. terra vero grauis. Tacuū nihil est

¶ Omnia corpora inferiora habent grauitatem preter ignem

¶ Medium contrarium est extremo.

¶ Forme est continere. materie vero contineri

¶ Graua et leuia mouentur ex seipsis in sua propria loca. nisi sit impedimentum

¶ verū ē immediate. quæ mediate mouetur a grauiante et a remouente prohibens.

¶ Commenta. Agens non habet eternam nisi secundum similitudinem in quantum s̄.

¶ agens dicitur forma finis et conseruans Agens transmutans materiam

¶ et forma subaltera transmutat ipsam ad accidentia propria illius forme

Autoxi. primi. de genera:

finitatio et terminatio inveniunt in rebus per suas formas
¶ Denique de Lupo. aliquid asserere in lumine naturali pro vero quod
est falsum in lumine fidei non est meriti eo quod est dicere id quod est
¶ Idem motores orbium non explent motu forme talibus principijs
tum aliquid organo corporeo sed solum imperio voluntatis.

¶ Incipiunt autoritates primi libri de generatione
Omnia transmutatores hinc ad se invicem eadem est materia
Ad pauca. i. vltia respicientes de facili enunciant.
Generatio est quod totum. scilicet positum ex materia et forma trans-
mutat in totum nullo subiecto sensibiliter remanente eodem
Qualitas symbola. i. similis in specie et non in numero eadem manet
Ex nihilo nihil fit (in generato et corrupto)

Sola terra iudice caret

Passiones non sunt separabiles a subiectis

Generatio vniuersalis est corruptio alterius. propter hoc generatio et corruptio

Quod non est cognitum non est ens (ruptio sunt eterna.

Hyle. i. materia prima maxime est subiectus generationis et corruptionis sus-
ceptibile. vnde subiectum generationis et corruptionis est materia prima.

Materia non est quantitas. sed est illud cuius terminus est quantitas

Materia nunquam separatur ab aliqua forma.

Omne agens naturaliter in agendo reparatur

Agens et patiens sunt in principio dissimilia et in fine sunt similia.

Similia quidem in genere. dissimilia vero in specie

Agens et patiens non agunt nisi appropinquata.

Finitis non agit nisi metaphorice

Habitatio. i. formis existentibus in materia cessat quod motus et trans-
Elementa non manent actu in mixto sed forte. i. remisse (mutatio)

Mixtio est miscibilium alteratorum vniuersalis Non corruptio

¶ Commune. Omne ens naturale est cognitum a nobis. et quod non est co-
gnitum a nobis non est ens naturale ¶ Non est credendum quod ille pri-
mus magister scilicet Aristoteles. aliquid sine forti ratione dixerit

¶ Albertus ¶ Quid mihi de miraculis diuinis in physica cum de rebus na-
Compositione scilicet presupponit compositiones primam. quod (naturaliter loquitur)

Compositione prima est secunde compositionis causa

¶ Prima compositio est compositio ex materia et forma. sed compo-
sitione secunda est accidentis et subiecti.

¶ Autoritates li. secundi de generatione Aristoteles.

Elementa actiua et passiva sunt ad inuicem cum subiecto.

Calidum est quod congregat homogenia in se omnia. i. quod
est eiusdem generis et segregat heterogenia. i. quod est diuersi gene-
ris

Frigidum est quod congregat tam heterogenia quam homogenia

Autozita. pri. meteororū.

Humidū est quod male est terminabile termino proprio. bene ta-
men terminabile termino alieno. Siccum est quod bñ ē terminabile
termino proprio. male at termino alieno.

Calidū ⁊ frigidum humidum ⁊ siccū sunt prime qualitates elemē-
torum ad quas omnes alie reducuntur.

Quattuor sunt elementa. s. terra que ē frigida et sicca. aqua q̄ est fri-
gida ⁊ humida. aer q̄ ē calid⁹ ⁊ humid⁹. ⁊ ignis q̄ ē calid⁹ ⁊ siccus.

In hñtibus symbolū. i. similitudinē facit est transi⁹. i. trāsmutatio
Facili⁹ est vnum transmutare q̄ nūclea

Flamma est fumus ardens.

Infinita pertransire est impossibile.

Necessē ē corpa mixta p̄ se stare ex elemētis omnib⁹ ⁊ nō ex vno tantū

Ex eisdem sumus ⁊ nutrimur.

Materia ē causa quare aliqua possunt esse.

Ignis est contrarius aque ⁊ aer terre

Materie ē pati. agere alicuius potentie. scz forme

Ignis sine superiori agente qd̄ ē celū deterius agit q̄ organū artificē

Motus solis ⁊ aliorū planetarum in obliquo (cis sine artificē.

circulo est cā generatōis ⁊ corruptionis rerum inferiorum

Contrariorū contrarie sunt cause

Idē manens idem. semper aptum natum est facere idem

Generatio ⁊ corruptio sunt perpetue

Adveniente sole aialia redibunt. recedente vero peribunt.

Vita ⁊ tempus vniuscuiusqz numerū habet ⁊ mēsuratur certa peri-
odo. id est certa revolutione ⁊ mensura.

Natura semper desiderat qd̄ melius est

Melius est esse q̄ non esse

(a primo principio

Impossibile ē omnia semp̄ manere eadē numero. p̄pter lōge distare

Bñratio ⁊ corruptio p̄petuantur circulariter. ⁊ non s̄m rectitudinē

Quorū substantia deperit non redeunt eadem numero. sed specie.

Cōmeta. Lōcauū orbis lune est quasi forma ignis

Tpa anni circulariter currunt. p̄pter motum solis circulaarem

Albertus. Generatio fit in physico tractu triū elemētōz Ignis

aut p̄ radios solares iduentes s̄tutē ei⁹ ad locū descendit gnatōis

Incipiunt auto. sup̄ p̄mū li. meteoroz. Et d̄r almeta. i. de ⁊ teorū.

id ē videre s̄m Albertū qz ē de his q̄ visu accipiunt in aere genita si.
cut sunt cometa iris halo. ⁊c

Motus constat ex quattuor elementis

Motus mundus sensibilis cōtigu⁹. i. immediat⁹ ē lationibus

superiorib⁹ celi sensibil' vt in tota ei⁹ s̄p̄ gubernet. **M**ot⁹ celi ē p̄pe-

tuis. **M**otus celi ē primus omnium motuū inferiorum

Li.

Autor. ij. iij. iiij. meteoror.

Corpora celestia motu suo gñant calore i istis inferioribz. ipsa tñ nō recipiūt pegrinas. i. extraneas impressiōnes. qz calefieri non possunt. Aer et ignis mouentur circulariter
Cometa non est stella sed ē quedā impressio aeris

¶ Sequūtur Autoritates. ij. li. meteororū Aristo.
AUm congelatur nubes fit nix. sed cuz vapor cōgelatur fit pluuia. cū at congelatur pruina fit grando
Interiora terre z etiā aialū in estate sunt frigida. i. hyeme
Contrariū circūstās suū frū fortificat ipsūz (vero calida per antiparitasim. id est per resistentiam.
Civitates hites bonū portū maris (ceterz paribz) sunt locupletes
Cognoscere aliqd fz metaphoras poeticas sicut Empedocles. nō sufficit ad cognoscendū naturam rei.
Dulce. ppter leuitatē fertur sursum. fz salsum ppter grauitatem sub- tus manet. z ergo aq pluuialis dulcis ē maris aut salta

¶ Sequūtur autorita. iij. li. meteororū Aristo.
HUmidū nō est sine siccō. nec siccū sine humidō
Aque magis fluūt in nocte qz de die
Uer⁹ est vapor terreus aeris supiora trāscendēs cū pua- tiōdo. z fortiter impellens.
Motus terre causatur ex vapore in terra incluso
Tonitru⁹ fit ex vapore igneo in ventre nubis incluso. q cū ventres nubis exire nitit ipm violenter rūpit. z sic strepitū facit siue tonū.
¶ Autoritates. iij. li. meteororū Aristo.

Qualitates pme elemētorū sunt qrtuz. inter qz due sunt actie. s. frigidū z calidū. due sō passue. s. humidū z siccū.
Putrefactio ē vltima resolutio
Omnia elementa putrefiunt preter ignem.

Oppositorum opposite sunt cause
Quicūqz a frigido pponuntur a calido resoluūtur z cōuerso.
Excellētia frigiditatis impedit putrefactiōē.
Digestio fit a calido naturali Quicūqz liqscūt habēt modū aque.
Dia corpa ignita z sub igne facta hñt calidū in potentia. vt cemen- opationē. z in qrtū pōt dē ens. in qrtū vero nō pōt dē nō ens. vt hō mortuus nō dē hō nisi equoace. z ocul⁹ dū pē facere opatōez q ē vi- dere dē ocul⁹. dū mō nō pē nō dē ocul⁹ nisi equoace s. cepit⁹ vl' lapi

¶ Autorita. sup. pñū li. de aia Aristo (deus.
Scientia est de numero honorū honorabilis
Una scia est melior alia. vel qz ē de nobiliori subiecto vel quia est certior altera. z ppter hec vtraqz. scia de aia ē nobi

Autozita. pri. de anima

lior: et melior alijs sciētijs naturalibz. Cognitio de anima vtilis ē ad omnē veritatem et maxime ad sciām naturalem

Alia ē tanqz pncipiū oīm animalū. Aliozū alia sunt pncipia. Alia vlt aut nihil ē aut postea? ē qz nihil nō ē in rez natura vt voluit plato. vel si ē tunc postea? ē vt notio rei siue itatio posterior est. Accētia (subaudi ppria) magnā ptem pferunt ad pgnosce (īpā redum quod quid est. id ē ipsum subiectum.

Oīm demonstratōis pncipiū ē qd qd ē. i. definitio subiecti. Oīm opationes que sunt in animatis sunt totius ppositi ex corpore et anima et non ex anima tantum

Unde nulla opatio aīe ē ppria que non comunicetur corpori unde ipsum intelligere nō ē ppriū anime sed toti? iuncti

Intellect? vel ē phāstia vel non ē sine phāstia

Triplex ē definitio. vna ē que dat p materiā tm̄. vt cū dicitur dom? ē qd consistit ex lapidibz et lignis. Alia ē qd dat p formam tm̄ vt cū dicitur dom? ē qd dā coopimētū defendēs nos a caumatibz. i. caloribz et imbribz. Tercia ē que dat p vtrumqz. scz cū dicitur domus ē coopimētū qd dā defendēs nos a caumatibz et imbribz p̄stās et lapidibz et lignis

Naturalis definit per materiam tm̄. vlt p materiam et formā simul

Impossibile ē corpora animalū resurgere (terere vel edificare) Dicere animā gaudere vel tristari sine corpore simile ē ac si qd dicat eā

Si senex haberet oculos vt iuuenis videret vt iuuenis

Intellectus ē qd diuinū impassibile et incorruptibile.

Melius ē dicere qd hō intelligat p animā qz eōuerso

Intelligere nīm corrūpitur aliquo iūten? corrupto. scz phāstia.

Oportet artificē vti organis. animā vero corpore

Non quelibet aīa pōt intrare quodlibet corp? sed quelibet anima requirit propriū corpus

Anima s̄m platonē ē res manēs seipsum mouens

Rectum ē iudex sui et obliqui

Egrediente anima a corpore corpus marcescit et expirat.

¶ **Comentator.** Artes nō differūt a se inuicē nisi vlt demonstratōis pfirmatōe vel nobilitate subiecti vel vtroqz modo

Subiectū scie de anima nobilit? ē subiectis aliarū sciartū. et demonstratio eius magis ē firma. et ideo pcedit alias scientias

Alia sunt nobilissima corpa generabiliū et corruptibiliū

Actus et potentia s̄m dīne maxie opposite et repiunt in vno qz p̄di

Intellectus agēs causat vltatem in rebus

Intellectus s̄m essentiā ē abstractus a corpore et tamen impossibile est vt intelligat aliquid humanitus sine imaginatione

¶ Membra leonis non differunt a membris cerui nisi propter di-

¶

L. ij.

Autoxi. ij. de anima.

necessitatem anime leonis ab anima cerni
¶ Albertus. Ille Averrois quasi in eentia ipi anime puenit
¶ Themistius. Cum multa sint dicta Aristo. q vtiq aliquis mirabi-
tur. magis omnibus mirari conuenit negocium de anima.
Si veritate de anima cognouim? valde introductoriu est nobis ad
oem veritate. nam ad oes ptes phie insignes dat occasiones.
¶ Anima seipam cognoscens digna est de alijs fidem facere. sz si ipsa tce-
pta fuerit. de q tunc fide facere putabis. qsi dicat de nullo
Nihil e ociosuz in natura. sed vnicuiqz enti e opus attributum
¶ Sen? est qda pceptus summatis collect? ex similitudine singulariuz
Intellectu nihil e diuini? Noibus pmittit? vti aliqs vt vult.
¶ Dis q fm apparentias poeticas recipiunt fabulas nihil videt esse
verisibili? sicut nec in his q occultu qrit intellectu in eis. sunt enim
ficticio spu ad inuicem s?ure. et ad delectatōez excitada i luce edite
¶ Demetri? de campo Brabantin?. Anima intellectiua est spiraculum
vitea deo pductu in corpore humano.

¶ Sequuntur autorita. ij. li. de anima.

A Riplex e substancia rez. s. materia. forma. 7 ppositu.
Materia est potentia. forma vero actus
Duplex e actus. s. p?m? 7 scds. Prim? vt scia. Scds vt
Naturalia sz pncipia artificialiu (Speculari fm sciētiāz
¶ Anima est actus. i. pfectio absoluta 7 pletio corpis organici physici
vitam hntis in poia. scilicet ad opera vite
¶ No oz qreretur ex aia 7 corpore fiat vnu 7 vlr ex materia 7 forma
Si oculus esset animal visus esset vtiqz anima eius.
¶ Animatum differt ab inaiato in viuendo
¶ Viuere d: qdupliciter. scz vegetare. sentire. itelligere 7 mouere fm
locum. 7 si vnu istoru alicui inest hoc dicitur viuere
¶ Anima mouet corp? ad oem differentiā positionis. scz. sursum de-
orsum. sinistrosium. dextrosium. ante 7 retro
¶ Animal est animal propter sensum tactus
¶ Anima est pncipiū q p?io 7 pncipaliter viuim? itelligimus sentim? et
Quattuor sunt poie anime pncipales. s. (mouemur fm locum
vegetatiua sensitua 7 sz locū motiua 7 itellectiua. he sic se hnt ad in-
uicē q vegetatiua p? e absq sensitua. vtz i plantis 7 nō ecōuerso. 7
sensitiua sine motiua fm locū manet. vtz in qbnfda aialib? cōchili-
bus 7 nō ecōuerso. 7 tam sz locū motiua q sensitua pnt e sine in-
tellectiua. vtz in animalib? brutis et non ecōuerso.
¶ In plātis e vna anima in actu. sed multe in potentia
et ideo ptes eorum ab ase viuunt.
¶ Intellect? sepatur ab alijs potētijs aie sicut ppetuū a corruptibili

Autoxi. ij. de anima.

Nō solum scimus anima s; etiā scī. 7 etiā nō solū sanamur sanita
Unō nō solū oīs ppatio dependet a forma (re sed sanamur cope.
sed etiā a materia. pncipaliter tū dependet a forma.

Actus actiuorū sunt in patiente pdisposito. Potentie cognoscunt
per actus. actus vero per obiecta

Naturalissimū em̄ operuz ē i uiuentib; q̄cūq; pfecta sunt 7 nō o:ba
ta 7 q̄ ḡnatores nō hnt spontanea generare sibi sile. vt eē diuinuz et
imortale pncipēt fm̄ id qd̄ possunt. Et istud itelligit de trib; po/
tentijs aie vegetatiue. qz aie itellectiue ipm̄ itelligere ē maxie natu/
rale q̄ etiā homo assequitur vltimam felicitatē

Nihil de numero corruptibiliuz contingit idem numero manere sp̄
tū p̄ vnū pmanere in specie per generatōes

Scientia est vniuersalium.

Uniuersalia sunt in aīa. sed picularia sunt extra animā

Aīa itelligit qm̄ vult. sed nō sentit qm̄ vult. qz obiectū intellectus
est in aīa vt vlt. obiectum sensus ē extra animā vt picularare.

Duplex est sensibile. s. p se 7 p accis p accis vt ē aliq̄ substantia pti/
cularis. vt diarii filij. Sensibile p se ē duplex. s. cōe 7 ppiū.

Coīa sensibilia sunt quicq; s. magnitudo. mot. q̄es numer. 7 figu/
ra. Sz ppiū est qd̄ per se sentit ab vno sensu vt color a visu 7 sic de
Quinq; s; sensus. s. vius. audit. odorat. tactus. 7 gust. (singulis

Sensus non recipitur circa proprium obiectū

Color ē visibilis p se. Lumē est act. diaphoni fm̄ q̄ diaphonum.

Diaphonū est aliquod corpus pspicū vt aer aqua 7 corpus celes/
ste. Lumen nec ē corpus nec fluxus corporis.

Lumen ē hypostesis colorum. i. de formali pstitūtōe qd̄ 7 Virgili/
us intellexit serto. Eneidos cum dixit Et rebo nox abstulit atra co/
Impossibile ē duo corpa esse in eodē loco (lorem.

Illuminatio nō fit successiue 7 in tpe. s; fit in istati. 7 subito.

Tenebra ē pnatio luminis Color nō ē visibilis sine lumine qz ea
Sensibile positū sup̄ sensuz n̄ facit sensatōes (pntia pstituit color

Sonus causatur ex collisione corporū aerē violenter frangentiū.

Echo ē son. sedario fact. ex repulsionē soni prius facti

Uox est sonus animati tantū.

Uox est repercussio aeris inspirati ad vocalem arteream cū imagi/
Inanimatum nullum vocat (ne significādi.

Lingue pgruunt duo officia seu opa nature. s. in gustū 7 loquelaz

Homo pzaue odorat. 7 odoratū habet peiorē multis aīalibus
sed gustū 7 tactū habet certiorē omnibus animalibus.

Anima ē causa corporis uiuentis i triplici genere cause. scilicet for/
malis finalis 7 efficientis.

214

Autori. ij. de anima.

Duplex ē finis. s. finis gratia cui⁹ et finis quo. i. finis extra et finis
Nihil pprie nutritur naturaliter nisi vinū
Tres sunt poēie aīe vegetatiue. s. nutritiua augmētatiā et generatiā
Radices i plātis s. siles oribz i aialibz qz abo nutrimentū suscipiūt
Ignis augmentat in infinitū qulqz fuerit cōbustibile.
Dim natura stātū cert⁹ ē termin⁹ et ratio magnitudis et augmēti
Alimentum ante decoctionem est contrarium et dissimile alito. sed
post decoctionem erit sibi simile
Necesse ē omne vinēs q̄diu uiuit nutriri.
Nihil generat seipsum sed saluat
Agens et patiens in pncipio sunt dissimilia. in fine vero similia
Duplex ē potētia. scilicet propinqua et remota. siue potētia con/
iuncta actui et distās ab actu. Remota vt puer dicitur habere po/
tentiā militandi. Propinqua vt homo. adultus.
Omnia appellare a fine iustum ē
Passio dī duplr Unomō capis p transmutatiōe q̄dam q̄ fit cū ab/
iectiōe p̄rarij. et illa dī passio pprie dicta. Alio modo idē ē q̄ sal⁹
et pfectio alicuius i potētia ab aliq̄ qd nō ē in actu. et illa dī passio
metaphorice. vt ē sentire. intelligere et sic de alijs
Scientia ē vniuersaliū
Homo ē prudentissimū animal.
Dolles carne aptos mente dicimus. duros vero iēptos.
Nihil ē gustabile sine humido
Laro non ē mediū tactus. sed aliq̄d circa carnē sicut neruus.
Omnis sensus ē susceptiuus specierū sensibiliū sine materia. sicut
cera suscipit figurā sigilli sine ferro et auro.
Excellentis sensibile corrumpit sensus
Abentibz sensibilibus remanet species in phantasiā
Non ē necesse omne mouens moueri.
Sensus cōis ē potētia anime que discernit sensibilia diuersorum
sensūz in vno et eodē tpe sicut dulce et album in lacte
Sicut dī Homerus poeta. talis est intellect⁹ in hominibz terrenis
qualem iducit pater filiorū deorūqz. id ē sol
Deceptio et ignorātia magis pprie est i aialibus q̄ scientia. qz in ip/
sis magis pfitur ignorātia q̄ scientia
Eadem ē scia contrariorum (multa agūt et patiuntur
Phantasia est motus factus a sensu fm actum. fm quem animalia
¶ Cōmentator Anima ē substātia et non accēs.
Forme substātiales equoocē in subiecto dicunt. qz subiectū forme
subalis ē ens in poīa qd non ē in actu nisi p formā. sed. subiectū ac/
cidentis ē aliq̄d exis in actu. s. ppositū ex materia et forma. Unde

Auto. Tercij li. de anima

habemus q̄ omne qd̄ aduenit enti in actu ē accidens.
Compositi ex forma z materia non dicitur nisi q̄ forma ē vna.
Forme rerum artificialium sunt accidentia.
Individuum non ē nisi per formam suam.
Corpa celestia nō hnt̄ de virtutibz aie nisi intellectū et voluntatē.
Omne ens naturaliter desiderat p̄manentia eternā.
Natura semper agit p̄pter aliquid tanq̄ p̄pter finem.
Diuersitas formarū est causa diuersitatis materiarum.
Omne recipiens debet esse reudatū a natura recepti.
Stelle nō videntur de die p̄pter maius lumen. scz solis.
Dō boni tact⁹ semper est discretus. sic ē etiā ē de alijs sensibus.
Ddor ē in medio non formaliter vel corporaliter. sed intentionaly.
¶ Albertus Clade facta in terra grecorū venerunt vultures et trigrades a quingentis miliaribus ad cadauera mortuorū.
¶ Comentator Locus ē similis z equalis locato.
Sensus semper de verū nō in vltis sed i p̄p̄is z p̄icularibus. s̄ intellect⁹ semper de verū in vltis nō at in p̄p̄is ¶ Remissius.
Omnia artificialia hnt̄ rōnem accētis respectu naturalium.
Quibuscūq̄ de numero mortalium natura dedit intellectū. his p̄misit singulas pōnas in misterii intellectus. Sensus non decipitur circa suū sensibile. p̄p̄ium suatis tribus conditionibz q̄ sunt. debita dispositio medij. debita dispo organi. z debita obiecti distantia.
Ea que scimus sunt minima respectu eorū q̄ ignoramus.

¶ Autoritates. ij. li. de anima.

In intellectus ē ps anime. Intellegere ē pati. (gibilia
Sicut se hz sensus ad sensibilia. sic se hz intellectus ad itelli
Intellect⁹ possibil̄ nihil ē in actu de nūero entium anq̄ itel
Intellect⁹ nō hz organū i corpe. s̄ ē ab oī organo ligit ea.
Anima intellectiua est specierū intelligibilium loc⁹ (corpali separ⁹.
Intellect⁹ cū intelligit valde itelligibilia nō min⁹ intelligit infimū.
Intellectus cū intellexerit alia p̄ seipm̄ itelligere. (imo magis.
In omnibus hnt̄ibz formā in materia differunt res z rei esse.
Essentia siue q̄dditas rei. s̄. formalis ē p̄p̄ium obiectū intellectus.
Intellectus ē simplex impassibil̄ z imixtus. i. iorganicus.
Intellectus possibilis ē p̄mo tāq̄ tabula rasa in qua nihil est rep̄i
ctum. possibilis tamen rep̄ingi.
Intellectus noster intelligit se sicut alia p̄ sp̄s aliarum.
In seipatis a materia idem est itelligens z intellectū.
Sicut in oim rerū natura ē aliquid qd̄ pōt p̄mo fieri et facere omnia
illa illius generis. sic etiā in anima est necesse hec duo esse vni. s̄. qd̄
pōt fieri oia intelligibilia. z recipere ea. z h̄ ē intellect⁹ possibil̄ aliud.

Auto. Tercij li. de anima

vero quod pōt facere omnia itelligibilia. ⁊ hoc est intellectus agēs
Un duplex est potentia aie itellectie. s. agēs ⁊ possibil. Intellect⁹
agēs ē sicut lumen. qz sicut lumen facit colores i poña actu vūibi/
les. sic intellect⁹ agens poña itelligibilia facit actu itelligibilia.

Agens ē nobilius ⁊ honorabili⁹ passo ⁊ forma materia.

Intellect⁹ ē immortalis ⁊ ppetuus.

Duplex est opatio intellect⁹. Una ē q̄ dicitur simpliciu terminorū app̄/
hensio. Alia simpliciu terminorū apphēōz ⁊ oppositio ⁊ diuisio. sub
q̄ pprehēditur tertia. scz rōinatio seu argumentatio

⁊ Priuatio cognoscit p habitū.

Intellectus noster est ens in potentia.

Potentia in vno individuo pcedit actū. sed act⁹ simpliciter pcedit

Omnia que sunt ab vno ente in actu sunt (potentiaz.)

Duplex ē intellect⁹ possibilis. scz practicus ⁊ speculatiuus.

Speculatiuus cōsiderat rem simpliciter. Practic⁹ cōsiderat ipsam p

Sicut res habet esse sic habet itelligi (opationē ad opus.)

Spēs itelligibilis ē phātasima lūie itellect⁹ agentis illustrati

Omne ens aut ē sensibile aut itelligibile

Anima est quodammodo omnia

Scientie secantur quemadmodū res de qbus sūt scientie

Lapis non est anima sed species eius

Manus est organum organorum.

Intellect⁹ est spēs spērū. i. forma formarum

Duplex est appetit⁹. s. itellectiu⁹. ⁊ ille dicitur voluntas. ⁊ sensitiu⁹. et

ille diuiditur in duas. s. in irascibile ⁊ cupiscibilem.

Necesse est quemcūqz humanit⁹ itelligentē phātasinata speculari.

Utrū hō possibile sit aiām rōnālē sūm portione a⁹ impiorē. q̄ nō al

ligata est corpi vlt phātasie qnqz assurgere ad ituitū ⁊ cōgnitōez sui/
ipsi⁹ ⁊ sūstātiarū sepatarū Aristoteles pollicet se determinaturū. Et

illius resolutio ad nos nō puenit. Respōdet tñ pformiter Auicēna

Dñs Alber⁹ Guilhelm⁹ parisiensis. ⁊ aliū qdā sublimis phi Id/
ipsum esse possibile. Utrū vbi itellexit alia scibilia. tūc p species

vniuersi ordinis pōt in pprio lumine se ad illas sūbas puertere sū/
pcelestes. Et q̄ aristoteles illi⁹ erat mentis. imo qdā raptu diuina/
tionis instar coruscatois sui intellectus nōnunqz illud lumē synce/
re itelligētē ptingit attestatur idē ipse i certis locis librorū suoz.

Et pmo in decimo Eth. vbi asseuerat felicitates cōpōlatiua pssistere

in operatione intellectus puri conuersi ad summum et optimum

itelligibile sepatū qd est deus et tali itellectu (subiungit) nō viuūt

homo vt homo. sed vt diuinus in eo existens. ⁊ in ea speculatione

cōsistit summa felicitas. quietaturqz sciendi desiderū. Insuper ait

Auto. Tercij li. de anima

Undecimo metaphysice. Intelligere subarum separarū est forme
tali (quā in nob qnqz exprimur) & templarōi sincere De q̄ Idē phus
in de somno & vigilia tractatu de diuinitōe somnior dicit q̄ aduenit
nob tpe moderati somni qn̄ sedas motib⁹ corpis ea q̄ in nob diuina
est pticula scintillat. aiazqz illustrat. Dinc p̄ vero putat Joannē
Scotū tali intellectu (q̄ d̄ formal' diuin⁹ v' adept⁹) raptū fuisse. &
paulo post a fratrib⁹ suis huiusce rei ignar⁹ p̄ mortuo sepulture
Natura nihil facit frustra. Un̄ nō deficit in Colonia traditū esse
necessarijs nec abundat in superfluis
Intellect⁹ principiorū semper erectus.
Appetibile semper mouet appetitum sub ratione boni. siue hoc sit
bonum apparens siue existens.
Tria requirunt ad motū aialis. scz mouēs motū & organū motus.
Duplex ē mot⁹. scz mouens mobile quod est appetibile. & mouens
motum quod ē potētia appetitiua in hoīe. motus at̄ ē organū aial'
Necesse ē omne qd̄ uiuit habere animā vegetatū (puta ipsūm cor.
nam a principio generationis sue vsqz ad finem
Impossibile ē corpus animalis esse simplex elementū
Sensus gust⁹ & tactus necessarij s̄z omni animalī. alij at̄ de bñ esse.
Non videmus extrahendo sed intus suscipiendo
Sensus tactus ē prim⁹ omniū sensuū. qz sine eo aia esse nō potest.
Excellent sensibile corrumpit sensum.
Excellent tangibile corrumpit animal.
Lingua habet animal vt significet aliquid alteri.
¶ Albertus In auerrois positōe vnū intellectū in oib⁹ hoīb⁹ ponē
te sunt tot incōueniētia quot verba
Danc Auerrois positōem venerabil' dñs Albertus ab alexandro
Papa. iij. ad vrbē accit⁹ romanā occasione cuiusdē heresis illic ina
lesēt⁹ triginta sex ipugnauit vjjs vtz i scda pte ei⁹ de mirabili scia dei
¶ Comenta. Intellectus nō ē corpus nec virtus i corpe.
Sermo in pncipijs debet esse longus. vt ait plato
Arist. adiuētijs intellectū possibile iuenit qddā nouū gen⁹ materie
Necesse est in omni intelligibili abstracto aliquid simile esse mate
rie & aliquid simile esse forme. scz potētiā & actum
Omnis forma sepata a materia ē intellectiua.
Eredo q̄ ille hō. s. Aristō. fuit i natura regula & exemplar qddā. nō
adiuenit ad demōstrādūz vltimā pfectionē in materia.
Operatio intellect⁹ possibilis ē intelligere. sed operatio intellectus
agentis ē abstrahere & intelligere facere
Intelligere ē recipere itelligibilia. s̄z abstrahere ē poñā itelligibilia
facere actu intellecta denudādo ea a materia & additionib⁹ materie

Auto. Tercij li. de anima

Intellectus possibilis est ultimus in ordinē intelligentiarū separarū
Prā pncipia p nihil aliud q̄ solo lumine intellectū cognoscuntur.
Quicūq; hō fuerit copulatus intellectui p sciaz oīm rerū tūc ē q̄s deus
Themist? Si aliq; est intellectus in quo non est potentia. ille
nec intelligit priuatōes nec mala. et talis ē prima causa
Ille intellectus qui plura intelligit nō ē dignior. sed q̄ nobiliora in-
telligit ille est nobilior et dignior
Intellectus diuin? est ipsa veritas. et non sp̄ verum intelligit
Comento. sup. iij. de anima Prius ē scire actōes aic q̄ a? subaz
Intellectus ē omnibus communis. cognitio aut non
Scire genus precedit ipsum scire differentia
Prima perfectio sensus est virtus in corpore.
Virtutes passive sunt mobiles ab eo cui attribuuntur. actiue ho-
mouent illud cui attribuuntur
Anima rationalis indiget inspicere et considerare intentiones que
sunt in virtute imaginaria.
Sicut sensus indiget inspicere sensibilia. ita intellect? intelligibilia.
Forme rerū extrinsecarum mouent intellectum
Mens. i. intellect? agens aufert formas a materia et facit eas intel-
lectiuas in actu postq; erant intellectiue in potentia
Intellectus recipit oēs formas naturales
Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti
Intellect? possibilis nihil habet i sui natura de formis materialib;.
Extrema differūt in specie a medijs
Intellectus possibilis est illud qd est i poña ad oēs intentiones for-
marū naturalium. vltū. et nō est in actu ad aliqd entū anq; intelligat
Diversitas materie recepte facit diversitatē nature recipientis.
Dñe generabile et corruptibile est particulare
Intellect? nō est h. i. particulā. neq; corpus. neq; forā in corpe sen-
sibile? q̄ creat et generat intelligibilia ē intellectus agēs (sibil.
Anima nō intelligit sine imaginatōe sicut sensus nō sentit sine pñā
Impossibile ē eadē intentōes ponere qñq; corruptibiles qñq;
Natura corruptibilis siue passibilis nō pot̄ trāsmutari i cēnā (eternas
Intellectus agēs et possibilis neq; est gnabilis neq; corruptibilis.
Dñe ens sensibile diuidit in materia et forma (abstract
Nisi esset hoc gen? entū nō possem? intelligere multitudinē in reb;
Scientia de aia necessaria est ad sciendum pñā pñiam.
Sicut se habet lux ad diaphonū sic intellect? agēs ad possibile qz
sic lux ē pfectō diaphoni sic intellect? agēs ē pfectō intellectus possibilis
Hoc nomē intellect? equoce dicitur de intellectu agente et speculatione
Omnis stus exis in corpe composita est ex primis qualitibus.

Autoxi. de sensu et sensato.

Virtus imaginatiua est in interiori pte cerebri, et cogitatiua est de genere virtutū existentū in corpore

Omnes partes anime sunt forme in materijs pter rōnalem

Locus nihil est eorū que in eo existunt.

Virtus cogitatiua ē de genere virtutū sensibilia

Prīmū intelligens extra se nihil intelligit

Mouens et motum debent esse eiusdē speciei (extrahit a se.

Intellect⁹ cū fuerit in actu pōt itelligere seipm p intentōem quam

Intellect⁹ abstrahit quidditatē ab habenti qdditatē et nō cessat abstrahere donec veniat ad simplicē qdditatē

Rectū est in continuo. sicut simplicitas in naso

Si nō esset materia nō esset passio Intelligere ē passio et non actio

In eo qd itelligibile est ex se et intelligēs et intellectū idē erūt i oibus

Propria passio ē aliqua priuatio et nullam habet natu/ (modis
turam propriam preter naturam subiecti

Unū oppositorū per reliquū intelligitur

Anima est vnū entū naturalū rerū

Consideratio de anima est consideratio naturalis.

Nihil agit nisi p suā formā Act⁹ intellectus agentis ē sua suba.

Forme imateriales ex se sunt intellectiue.

Ubi non ē vera generatio ibi non est verum agens

Per virtutē cogitatiuā homo differt ab omnib⁹ aialibus

Intellect⁹ agens tū est in actu et non in potentia

Perfectio humana est intelligere res abstractas

Etenū in sua actione non indiget corruptibili.

Omne factum habet quidditatē

Impossibile ē vt aliqd gñabile et corruptibile sit materia eterni

Intellect⁹ possibilis itelligit formas materiales et abstractas

Quorum differentie sunt eedem ipsa sunt eadē

Illud quod existit in anima est forma tū et non materia

Imaginationes sunt de genere rerū sensibilia.

Si motor est vnus mobile erit vnū.

Intellectus non mouet sine voluntate.

Actiō li. vii. ca. xxij. Plato ex h̄ putauit aias esse imortales q
in pueris mobilia s̄t igenia et ad discēdū facilia ita vt solū reminisci
videant. in quo vir sapiens poetis ineptissime credidit

N Sequuntur auto. Aristo. de sensu et sensato.
Natural phi ē sanitas et firmitas pma pncipia inenire
Natural sumit considerationem suaz ab eis q sunt de cō/
sideratione medicinē. sed medic⁹ icipit ex his de considera
D 4

Autoxi. de sensu et sensato.

coe naturalis. vñvbi definit natural' ibi incipit medicus. hic medic'
 Necessè e aial inq̄tū aial habere sensum. (appellant' phisici.
 Auditus magnā prem ad intelligendā prudentiā confert.
 Sermo audibilis existens e cā discipline s̄nō p se sed per accidens.
 id est inq̄trum significat aliquid.
 Visus multas nobis rerum dñas demonstrat (Albertus
 Omnis surdus a natiuitate e mut' z nō ecōuerso z hoc tenet dñs
 Lecus a natiuitate natural' e sapiētor' surdo z muto a natiuitate.
 Unūq̄d'q' nomē symbolum est sui significati
 Visus attribuitur aque ratione qua est perspicua. z ideo potest re
 cipere species coloris (circa cerebrum
 Visiva virtus non est in extremitate oculi sita. sed infra oculum
 Odor e fumalis euaporatio. i. fit ex fumali euaporatione
 Cerebrum e ps frigidior z humidior oib' partibus corporis.
 Cor est oppositū cerebro z e calidissima ps corporis.
 Color e extremitas perspicui in corpore terminato
 Manifestius est nobis genus saporum q̄ odorum.
 Odoratū nos habemus peiorem multis animalibus
 Tactū vero certiorē respectu omnium animalū.
 Ignis non agit neq' patitur rōe q̄ ignis s̄ rōe q̄ calid'. vnde a foza
 subali non egreditur aliq' operatio nisi mediāte forma accidentali
 Omnia que nutriunt' dulci nutriuntur. i. comedendo dulcia
 Dulcis sapor z amarus s̄ saporēs extremi ex q̄b' p̄miserit alijsa
 pores. sicut ab albo z nigro alijs colores (ad actuz
 Odor e passio enchyimi ab hūido facta odorat' alteratina de poña
 Duplex e odorabile vnū qd' p̄fert ad nutrimentū. aliud qd' nō p̄fert
 ad nutrimentū. s̄ tñ ad p̄fortationem cerebri
 Esuriētio saporēs z odores sunt delectabiles. s̄ plenis z nihil agē
 tivo nec odores nec saporēs sunt delectabiles. (reuma
 Fumostas cibi ad cerebrū veniēs isfrigidata p̄t locū ei'. scāt hoī
 Solutus homo sentit z delectat' in odoribus florū.
 Odorabile inq̄tū odorabile nō p̄fert ad nutrimentū. s̄ bñ ad sani
 fumus carbonum fecit hoibus grauamen capitis (tatem
 Simpler elementū nō nutrit s̄ opz oēm cibū p̄positū eē z mixtur
 Intellect' noster nihil intelligit sine sensu (ex elemēs.
 Sp̄ abundātes z minime pres corpis sepate a toto resolunt' in
 cōtinens vt minus sapor amarus infusus in aliū resoluitur.
 Illuminatio fit subito z non successiue.
 Unus son' nūero nō pōt puenire ad aures plurium. s̄ vnus i spē
 Motus maiores expellunt minores
 Opatio nō e sine virtute. Opinio nō e sine veritate.

Auto. li. de memo. et remissis.

Unus rei nō est nisi solus vnus motus in vno tempore

Contrariorum contrarij sunt motus

¶ Joānes de machinea. Quia nō eque apte a proprietatibz instituitur ad significandū nomina. nec eqliter pronunciant. Inde fit q̄ nec eqliter psuadeat. nec audientē eqliter efficaciter afficiat. (multa.)

¶ Comenta. Visus obscurat i locis frigidis vbi fuerit mixt' v' aq̄
Palpebre postea sunt in oculis hominū ad preservationem eorum a rebus extrinsecis sicut vagina gladij

Instrumentū auditus est aer positus in auribus

Instrumentum odoratus est aer positus in naso

Color causatur ex cōmixtione corpis lucidi cū diaphono.

Color albus et niger sunt extremi colores.

Lux est pfectio corporis dyaphoni interminati. est enim in superficie diaphoni terminati.

Ignis nō lucet p se. s; natura ignis lucet cū adunat cū aliq̄ alio cor

Animā bestialis exis in aialibz nō ipedit actōes nature. (pore)

Artafer s; posse suū intendit se assimilare nature.

Forme sensibilibz extra aiā habent esse corpale oīno. sed in aiā

hnt esse spūale oīno. in medio at hnt mediū inter corpale et spūale.

Disciplina nō redditur nisi per loquelam

Loquela non redditur nisi per auditum

Intelligere qd̄ vba fecerit nō ē ipius audit' s; intellectus. verum est q̄ verba significant ad placitum (Demonstrat naturalis)

¶ Alber. Gratissimi medici icipiūt suaz p̄siderationē ab his que

Medicina hz cōcatōez cū scientia naturali eo q̄ p̄ncipia sua ab ea

Sensatio d; passio quia cum passione fit (accipit et sub ipsa)

Omnes sensus in animali sunt causa salutis animalis

Librū de plāris nō fecit Aristō. s; discipul' eius Theofrast' ex di

Nō ē idē sensibile et sensibilē. ¶ Aurū nō putrefcit (cōt' tū Arist.)

Homines boni olfact' cōmuniter sunt fatui. quia cerebrū habent citra debitam q̄ritatem paruum

Sanguis in angustis venis circa cerebrum existens subtilis est et

purus et de facili passibilis propter quod indiget extrinseco adiu

torio ad suarum partium frigiditatem temperandam

¶ Autorita. li. de memoria et remissis

Memoria nec ē p̄sentū nec futurorū s; tūp̄teritorū (tūp̄teritorū)

Un' sensus ē p̄ntū. memoria p̄teritorū. spes s; v' opinio s; v'

Memoria ē alicu' app̄hēsi sensus vel intellect' iterata resumptiq̄

Intellectus noster non intelligit sine continuo et tempore

Species vel similitudo rei p̄siderata s; se exis in aiā est imaginabilis et intelligibilis. sed considerata vt est alicuius similitudo

Auto. li. de somno et vigi.

quod prius fuit sensatum vel intellectum. sic est memorabilis.
Meditationes memoriam saluant
Meditari est aliquid considerare multoties non solum se sed etiam imaginem alii
Reminiscencia differt a memoria. quia reminiscencia tantum est in (cuius
homo. sed memoria etiam est in animalibus Reminiscencia non est memoria. sed
sequitur memoriam. quia procedit ab alio retento in memoria.

Omnia reminiscencia vel fit a re ipsa vel sibi simili ut a patris

Que ordine habent bene reminiscibilia sunt

Quidam semel videtes magis memorantur quam alij multoties videntes.

Quidam nolentes reminisci non possunt dimittere reminiscencia sicut
melancholici. quia phantasmatum maxime mouent eos contra velle eorum
Pueri et multum senes inmemores sunt. propter numerum motuum accidentia-
lem in corporibus eorum

¶ Comenta Quattuor sunt virtutes anime sensitiue interiores scilicet sensus
corpus. imaginatio siue phantasia. estimatiua que in hominibus dicitur cogita-
tiua et memoria. Imaginatio est in interiori parte cerebri estimatiua
in media. memoria vero in posteriori parte.

¶ Thomas brabā. Ingenium phumiditate viget. memoria per siccitatem

¶ Sequuntur autorita. libri de somno et vigilia

¶ Cuius est potentia eius est actus

¶ Necessum est omne quod vigilat etiam dormire

Somnus est quasi ligamentum omnium sensuum. vigilia vero solutio eorum

Somnus est requies quedam que datur est animalibus propter salutem eorum

Omnia animalia sanguine habentia habent eorum

¶ Locus est principium sensus et motus in animalibus.

¶ Nutrimētum vltimū in omnibus sanguine habitantibus est sanguinis materia

¶ Locus sanguinis sunt vene Locus est principium venarum

Somnus causatur ex euaporatione cibi que ascendit ad cerebrum et in frigiditate descendit et facit somnum. vnde post cibum fortiter sunt somni validi

Somnus assimilatur epileptie. id est morbo caduco.

Vinum bibere non conuenit pueris nec nutricibus eorum

¶ Omnium eorum que sunt in corpore frigidissimum est cerebrum

¶ In somno fit impulsio caloris ad interiora animalis

¶ Vnde superiora et exteriora membra in somno sunt frigida. et interiora sunt calida

¶ Animalia magis nutriuntur et augentur in somno quam in vigiliis

¶ Abestibus sensibilibus remanet species eorum in organo sentiendi

¶ Aliquando apparere nobis tempore quietis somnialis vel deformis

alienationis sincere intelligentie

¶ Vnde non solum patitur a visibili. sed etiam agit. sed verum per actum. scilicet ratione vaporis in videndo ab oculo creatus

¶ In speculis valde

pyrus similes mensurose inspicitur in speculis speculi fit quasi nuda

et vltimum nutrimentum

Auto. Aristo. De longi. vite

sanguinea. et si nouum est speculum non facile est abstergere maculam hmoi. si vero vetus facile

Purum subito demonstrat quicquid acceperat

Delectatio maior expellit minorem

Pueri non hnt somnia ppter nimium motum qui est in eis.

Principia omnia sunt pura. vñ et principia egritudinis sunt pura.

Quedam somnia sunt signa futuroꝝ. qdā cae. qdā accētia sꝫ illoꝝ

Multa preuisa et consilia que fieri expediebat obmittuntur propter nobiliores inchoationes.

Noctes silentiores sunt q̄ dies

Ter noctis magis est quietus q̄ diei.

Melancholici maxime somniant

Notorum notiores sunt motus

Noti de seiuicem maxime sunt solliciti.

Non omne quod futurum est de necessitate fit

¶ Comenta. Somnus fit ppter recessum caloris naturalis in contractionem eiusdem ad cor.

Nullus hō est q̄ non vidit somnium qd̄ nō annunciat sibi aliqd̄ famosum sꝫ rationem non est falsum (futuri)

Vulgus de qd̄ somnia fiunt ab angelis. diuinationes siue veritates

Bētes diuificatur duobꝫ modis. (a demonibꝫ. pphētia a deo

vno modo naturaliter sꝫ futūres earū et sꝫ entia eis ppria in suis

regionibus. Scdo sꝫ leges sꝫ quas receperunt fidē a natiuitate

sꝫ. de pmo pncipio et de angelis et de resurrectione.

Homo debet esse medius ad somnū et vigiliam nō declinādo ad

¶ Albertus frequenter decipiuntur Astrologus. Augur (alter

Interpres visionū. et omnis diuinans Et omne fere tale genꝫ hōim

deceptionibus gaudet. et parum litterati existentes putant necessariū

esse quod est contingens. quod cum pronunciatꝫ fuerit. et nō

euenerit. faciunt scientias vilescere in conspectu hominum. sunt etiā

extra rationem eorum diuinationes fundate

¶ Autorita. li. de longitudine et breuitate vite.

Ontes que sunt in calidis (subaudi temperatis) regionibus sunt longioris vite q̄ q̄ sunt in frigidis.

Corruptis aialibus corrupunt scie et sanitates que in eis

sunt. Veruz est q̄ scientie corrumpuntur sꝫ hunc modū.

intelligēdi quo insunt nobis pro statu huius vite

Quicquid corrumpitur a suo contrario corrumpitur.

Id quod in se est corruptibile in nullo alio loco ē incorruptibile.

Impossibile ē habenti materiam non existere contrarium.

Minor flamma sumit a maiori per accēns. quia alimēns qd̄ illa

D. iij

Auto. Aristo. De senectute

consumit multo tempore. hoc multa flāma consumit paruo tpe
Locus retinens rem. vel operatur ad generationem vel ad conser-
uationem rei. vel contraria rei operatur

Inter animalia longissime vite sunt ceruus et coruus.
Vita animalis fit per calidum et humidum

Senectus frigida est et sicca

Animalia multū coeuntia multum senescunt. quia sperma quod est sine
perfluū nutrimenti emissum ericcat. et propter hoc mulus longioris est
vite quam asinus vel equus et quibus generatur. quia ipse non generat
Masculi si coitum non faciunt naturaliter sunt longioris vite quam
femelle. quia masculus calidior est quam femella. sed si masculi multum co-
eant brevioris sunt vite femellis.

Labor ericcat et senectutem inducit

Unde multrum laborantes magis senescunt

¶ Commentator Complexio iuuenum est calida et humida se-
numvero est frigida et sicca

Castrati plus viuunt quam non castrati propter paucitatem coitus

Propter paucitatem coitus viuunt plus mulus quam equus vel asinus
et femelle quam masculi

Qui habitant in regionibus calidis et humidis longioris sunt vi-
te per accidens propter paucitatem putrefactionis

Sequuntur auctoritates libri de senectute et iuuentute.

Quo primo fit in animali unde cor primus est viuens et vi-
timum moriens

Principium sensus est in corde.

Locus medius est locus principalis

Natura semper ex possibilibus facit quod optimum est

Cor est principium caloris naturalis et vite animalis Unde destru-
cto cordis calore destruitur et animal

Vita conseruatur per calidū Ieiunia calefactoria sibi faciunt.

¶ Auctoritates de respiratione et inspiratione

Quoniam animalia habent pulmonem illa respirant.

Pisces non respirant ad aeris attractionem. sed refrige-
rium cordis fit ipsis ab aqua quam recipiunt per brachias

Idem est principium sanguinis et venarum. scilicet cor.

¶ Respiratio fit in animali ad refrigerandum cor et loca vicina cordi
unde que magis calida sunt magis indigent respiratione.

Unum organum tantum est necessarium ad vniuersum opus.

Naturam nihil videmus facere frustra

Homo habet pulmonem multum sanguineum et calidum.

¶ Unumquodque maxime conseruatur loco et tempore sibi conueniente

De morte et vita

rali. atvero in contrario corrumpitur

¶ Sequitur auctori. li. de vita et morte Aristo.

Dns et vita sunt communia omnibus animalibus.

Mors senū ē sine dolore et tristitia. qz nullo dolore eis cōtingēte moriunt. et hī compatōe ad iuvenes q̄rū mors

Vita est mansio anime in corpore. (est acerba.

Animalia respirantia suffocant vel moriuntur in humido

Sanguis pius fit in corde. qz nondū distinctis venis. sed solo cor de generato videtur animal habere sanguinez.

Cor semp mouet et vene sp mouentur. qz oēs vene sunt a corde

Aeris igrēssus in pecc^o animalis vocat ispiratio exit^o at respiratio

Calor cordi humidi q̄ ē in ipso tumescere faciens et ebullire. facit pul

Pulmo habet se circa cor. sicut follis. (sum cordis

Aut vitates libri de motibz aialū

Motus requirit aliqd fixum circa qd fiat.

Virtutes sensibiles non sunt passibiles ad inuicē fm qz earum excessus patiuntur ad inuicem.

¶ Illud qd fm se ē simplex et immobile a nullo pōt moueri.

vñ dī Homer^o Si oēs dij oēsqz dee laborarēt multū iouē summū non mouerēt de celo in terrā. Mouens ē prius moto. et generas

generato. s; nihil ē pius seipso. q̄ nihil seipm mouet et generat.

Appetibile ē p̄mum mouens in animaliz et mouens non motum

sed appetitus non mouet et est motum

Quociqz nō ratiōnantes operātur velociter operātur

Principiū motus in animali est in corde

Motus cordis est voluntarius.

Estimādūz ē aial^o p̄stare quēadmodū ciuitatē bene legibz rectā atqz

munitā. qz in ciuitate qm̄ semel stabilit^o ē ordo nō opz ei^o p̄ncipē in

teresse singlis opatōibz ciuitat^{is}. sic nea necē ē aiaz existere i q̄libz p̄e

corpōis. s; vno p̄ncipio tm̄. s. i corde tm̄ et hī ē p̄uz q̄rū ad ponaz mo

¶ Thomas Brabān. Ab epatevena dñdit ad renes. q̄ rē app̄ctinā

hēlaz et a corde amatā ab epate traducit ad renes. q̄ rē app̄ctinā

piscēria ignif. sicqz accēsis renibz ardor multiplicat ad vsqz hēgā In

q̄qz fluxu ad renes vltē dñdēte sanguis (p̄ quē app̄hēsiua p̄t^o amo

ris in venis mīstrat) occultius semē elicit per meatū

¶ Moses egypti^o mōstrū in corpe ē monstrū in anima et moribz

¶ Sequitur auctori. sup̄ p̄ri. li. de aialibz

Quēadmodūz pluma ē in aibus. sic squama i piscibz.

Omnia aialia q̄ gignunt sibi silia hñt oculos p̄ter tal

pā que ē puata ocul. qd p̄z qz oīno nō videt. s; si q̄s ab

scidit corēū qd ē supra loca oculorū eius subtilit inuenit

Autorita. ij. li. de animalibus

loca oculorum eius. ex q̄ patet naturā in nullo deficere.
Nobilissimū & altissimū apud nos nori? & magis fixum aīal ē hō
Sicut oīa metalla & oīa frustra auri & argenti ad aurū mūdissimū
manifestantur. ita dispositōes oīm aīalium manifestant cū ad hō
Partes corpis in hōie sunt create & posite (mīnem p̄pantur
fm creationem ex typo totius mundi
Umbilicus est radix ventris.
In cerebro omnino nō ē sanguis neq; vena:
Non mouetur facies in aliquo aīali p̄ter q̄ in homine.
Frons pua significat bonitatē motus
Frons lata significat prauitatē discretōis.
Frons rotunda significat iracundiam.
Omne aīal hīs aures habeat eas mobiles p̄ter hominē
Aures multū p̄minentes & magne. stoliditatē & garrulitatē scāt.
Sternutatio (fm q̄ singūt homines) est signū verificationis facti
aut dicti illius temporis.
Nasus elephantis est magnus & fortis & vititur eo loco manus in
accipiēdo cibū & potum & alia quibus indiget.
Os leonis collo est continuum.
Splen hominis est simile spleni porci.
Venter id ē stomachus hominis est similis ventri canis.
Extremitas virge virilis dicitur preputium
Situs cordis ē in medio pectoris in brutis. sed i homine declinat
modicū ad sinistram partem
¶ Physi. In corpore humano generauit natura tot mēbra quot
dies sunt in anno

D Sequuntur autorita. scđi li. de aīalib.
Dentes canū iuuenū s̄ albi & acuti. senū s̄ obtusi.
Dasculi naturalit̄ s̄ pluriū dētū q̄ semelle (& nigri.
Dentes equorum senum albescūt
Omne quadrupes generans sibi simile habet dentes.
Domo in p̄paratione sui corporis habet paruum os
Non est naturalit̄ vtens manu dextra sicut sinistra
Simea vititur manib; sicut pedib; Alle aīū sunt eis loco manū
Simea mixte est nature p̄ueniēs in natura hōim et q̄drupedum.
Cornua omnū animalū sunt vacua p̄ter cornua cerui que sunt
dura. & non est eis concauitas.
In mari ē quidam piscis nauē tenens qm̄ ipse phibet recedere nauē
uē potentia sua naturali Omnes pisces audiunt
Omne animal carens pulmone caret voce
Dū aīalū seie s̄ gracilioꝝ & acutioꝝ vocē q̄ masculi p̄ter vacca.

Au toritates tertiij li. de aīali.

Omne animal vocat suum comparem tempore coitus propria voce. & hoc facit specialiter rana

Vociferatio auiū est magis tempore coitus

Gallinus siue gallus vociferat post prelium & victoriā.

Omne aīal qđ facit oīa hz ea in matrice & nō in ventre. qz si habe-
ret in ventre digerentur sicut cybus. Ex quo habetur qđ Quicqđ
per os intrat. in stomacho digeritur.

¶ Sequūtur autorita. tertiij li. de aīalibus.

O post abscissionē non crescit neqz solidatur.
Ossa leonū ita dura sunt qđ si collidātur reddūt ignem.
Proprium hominis est canescere in senectute.
In castratis pubes non barbescit.

Lac aīalium habentū multas mamillas nō cōuenit ad caseū

Omne animal multi sanguinis est multi seminis

Omne corpus sanguineum cito putrescit

Testiculi & matrices sunt organa pncipalia ad generationem

Mulieres hñtes matrices densas & duras nō concipiunt

Homo inter animalia est multi seminis

Lac ouis capre & vacce multū conuenit caseo

Lac nigrarū mulierū est melius & purius lacte albarum mulierum

Coagulū leporis valet contra fluxum ventris

Nullū animal mutat cornua nisi ceruus

Animal diuersorū colorū ē diuersi coloris in corio

Galline multum ouantes cito moriuntur.

Dua lōga acutioris capitis pducūt mares. oua sō rotūda et obtusa

Semelle non inueniuntur in ouis in quibz sunt duo vitelli (seīas)

Wasculus columbe cubat oua p diem. seīa vero per noctes.

Non sunt aīalia vni⁹ speciei que se naturaliter comedunt

In omnibus animalibz est appetitus coitus & delectatio.

Omne quadrupes desiderat coitum magis in vere

Bonum est vt parētes corrigant ociosos filios. ideo rectores apū

ociosas a se eijciunt

Omnes pisces a pncipio pregnati sunt boni.

Omnia animalia naturaliter appetunt delectationem

In annis nubilibus mamille incipiunt grossari

Aries & capra vnius anni coeunt. sed debile est qđ generant

Canis & porcus octo mēsum coeunt. sed debile est quod generant

Canis viuit vsqz ad. xiiij. annos. porcus vero ad. xi.

Equus duorum vel trium annorū coit. sed debile est quod generat.

Equus ē fortis a q̄tuor. annis vsqz ad. xx. ānos & coit vsqz ad. xxx.

annos. & viuit vsqz ad. xxxv. annos & hoc certis in locis.

Autorita. vii. et viii. li: de aialt.

¶ Nota hic qdā incipiūt librū sextū. 7 ve ius. qz. xix. sunt libri. Aristotelis de aialibus

Femina elephātis pregnata omnino nō tāgit a masculo. post partū vero quiescit post triduum

Mutatio vocis ē signum motus ad coitum

Pedicule generāt lendes Musce vero generāt vermes

Lolibe ouāt omī mēse pullificāt si locus mātionis sue fuerit calidus 7 cibus carū par. aliqñ nō nisi ī estate pullificāt. 7 eoz pulli

Nulli aiali accidit mēstruū sicut mulieribz (meliores sunt in vere

Itē hic qdā incipiūt librū septimū.

¶ Autori. quarti libri de aialibz Aristot.

Urtures nō pariūt nisi ī estate. qz in hyeme manēt in nidis. vñ iacēt ī cavernis arborū. vñ trāsferūt se ad loca calida. sicut irūdines 7 ciconie

Pisces pluuiosis tēpibus impinguātur

Pisces senes mali sunt ad salendum.

Lupus gulose comedit absqz masticatōe. 7 tñ vno die q̄ sufficit sibi

Ursus quinquāginta diebꝫ latet sine cibo (bi p tres dies.

Uacce diligūt bibere aquā purā 7 clarā. equi vero turbidā.

Salina hoīs ieiuni oibus aialibz venenūz hñtibz est p̄traria.

Lpa pluuiosa nocēt aibus. sicca vero piscibus.

¶ Item hic qdā incipiūt librū octauū

¶ Sequūtur autori. quinti libri de aialibus

Mel in vere 7 autūno mellificāt. sed mel vernale melius est mundius et dulcius.

Natura dat vnicuiqz quod sibi p̄ueniēs est.

Ceru^s eicit cornua sua vbi ḡue ē ea īnsenire Un d̄z in p̄ uerbio Uade q̄ ceruus eicit cornua sua.

Ceru^s cietis cornibz timet lupos. 7 iō de die latet. 7 de nocte vadit Melius ē mel ex cera noua q̄ ex cera veteri (dit ad pascua

Mel bonū simile est auro

Labus apū est mel tpe necessitatis.

Uliter masculi sunt fortiores feminis. nisi in v̄so 7 leopdo femie tamen cit^o in furore p̄citantur.

Mulier ē maioris p̄passionis 7 pietatis q̄ vir. s̄ ē maioris inuidie 7 diligit lites ac malignior est 7 de facili decipitur

Nulla feia post pregnatōez appetit coitū nisi mulier 7 eqna.

Causa masculi ē digestio feminis. cā vero f̄cē indigestio eiusdē

In coeuntibus voces mutātur

Bues rectores hñt q̄ ceteris dormiētibz excubāt capite elevato.

Dortuo delphynē multi de spē delphynū p̄currunt 7 deserūt euz

Autori. vi. vij. viij. de aialibus

in pfundū z sepeliūt eum cauentes ne a piscibz comedatur.
Apes hñt regem q̄ nō exiit alueolū. nisi cū oibz apibz z cū fatigat rex
apū. volatu suo ipsum fert tota turba apum.

Item hic q̄dam incipiunt librū nonū.

¶ Sequunt̄ auto. sexti libri de aialibz Aristo.

Generatio filioꝝ nō ē ueniēs nisi p̄ tria lustra ānoꝝ. i. xv an/
Mares multū futuātes id est coeūtes cito senescūt (nos
Impgnatio accidit mulieribz naturalr post mēstruū. raro aliter
Femine post p̄tum cito crescūt z cū hoc fiunt vetule
Mulieribz tpe p̄mi coitus crescūt dolor magnus
Mēstruū in mulieribz cessat post. xl. ānos. in aliquibz aut̄ manet
vqz ad quinquaginta annos.

¶ Sequunt̄ autoritates. vij. li. de animalibz.

Orne q̄d habet causas easdem. habet eadē accidētia. s. ppria.
Oculi qñ respiciūt res albas z lucidas lachrymant.
Mulier dolorosa z infirma si impgnatur fetum corumpit
Mulieres lactātes nō mēstruant vel modicū mēstruant

¶ Autorita. octauī libri de aialibz Aristote.

Dōne boni autoris est sp̄ iudicare sermones dicētis
Debemus inspicere formas rerū z delectari in opifice qui fecit
eas. Ex isto firmiter teneo Aristotelē sepe nūero solere dei sapientie
laudes exsoluere imortales. q̄ hāc pulcherrimā mūdi fabricaz rōne et
ordine gubernat sapientissimo Alioqñ non diceret p̄mo Topicoꝝ
si quispiā addubitarēt an deuz opteat vereri. illū nō indigere rōne
sed pena. q̄si diceret hoc p̄ se manifestū esse.

Magis cupiscim⁹ scire aliquid modicū de rebz honorabilibz z al
tissimis. licet p̄babiliter illud tm̄ sciamus. q̄ scire multū de rebz per
ceritudinē minus nobilibz z vilioibz.

In quolibet genere rez necesse est pus p̄siderare cōmunia seorsum et
postea pprium vniuscuiusqz illi⁹ generis.

Natura est sicut motor ad p̄plementū rerum.

Natura cuiuslibet rei ē rei ad quam est p̄parata

Nullum ens naturaliter natum est ociose. Unde in omnibus ani
malibus est res nobilis

Creatio corpis z membꝝ est propter animam.

¶ Autorita. noni libri de aialibz Aristo.

Pincipia elemētoꝝ sunt calidū. frigidū. hūidū. z siccū.
Calidū frigidū hūidū z siccū sunt cause vite z mortis. somni
et vigilie. iuuentutis z senectutis. sanitatis z egritudinis.
Corpa dura qñ calecūt magis calecūt q̄ corpa mollia vel hūida.
Ignis infrigidari non potest

E i.

Autori. libri .x. ethicorū

Instrumentū sensus tactus ē caro. Et tamē postea q̄ instrumentū ta-

ctus non ē caro. s; aliqd̄ infra carnē. vt supra dictū ē in li. de anima.

Principiū sensus in animalibus est in corde

Sensus tact⁹ ⁊ gust⁹ contini s; i corde. tres s; residui s; in capite

Omne animal habens sanguinem habet cerebrum

Nō in sua p̄p̄tione corpis habet mai⁹ cerebrū ⁊ caput alijs aīalib;

Creatio cranei ē propter custodiam cerebri.

Creatio lingue est ad sermocinandū ⁊ ad gustandum humores

Medula ē superfluitas cibi ⁊ sanguinis ex q̄ cibantur ossa ⁊ spūs animalium. et propter hoc est retenta inter ossa

Animal multe pinguedinis cito fenescit ⁊ parum generat.

Cerebrū est valde frigidū ⁊ magis omnibus mēbris ⁊ rariū et est calor cordis. qz nō p̄t ēē aliqd̄ mēbrū de aliq̄ p̄plexione p̄ se sine alteri-

us p̄teritate. ⁊ iō imaginata est natura ponere cerebrū in opposito

¶ Sequuntur autorita. li. x. de aīalib;. Aristot. (cordis

Ubi possibile ē ēē vnā radices meli⁹ ē esse vnū p̄ncipiū q̄ mltā

Natura n̄ fac nisi qd̄ meli⁹ ē ⁊ p̄fecti⁹ ex rebo possibilib;

Calor naturalis regit corpus aīalis vt princeps regnū

Nō solum recipit titillationem. qz corium eius valde tenue est

Omne animal cornutum caret dentibus in supiori mandibula

Natura non dat mēbra vigori ōmnia nisi aīalib; indigētib;

illis. vt aquile ungues. cornua certis. pedes leporibus.

Femine ceruorum nec dentes superiores nec cornua habent

Cornua sunt curua. p̄pter vigorem ⁊ iuuamen.

Aues loco dentium habent rostrum.

Principium vite ⁊ omnis motus ⁊ sensus est a corde

Vene transeunt p̄ omnia mēbra corpis. sed nō transeunt p̄ ipsum

cor q̄ p̄ncipiū venarū. Sanguis non venit ab alio loco q̄ a corde.

quia ipsum est origo ⁊ fons sanguinis et ē p̄ncipiū mēbrorum

recipitiū sanguine In sanguine h̄ntib; ē epar sicut cor. nō tñ epar ē

p̄ncipiū cordis totius nec sanguinis v̄ venarum. qz vene tran-

eunt per ipsum epar. ergo inde non oriuntur.

Cor solum inter omnia mēbra interiora non p̄t pati dolorem

Animal maioris cordis ē naturaliter timidū sicut lepus qz calor ta-

lis animalis non potest totum cor suum naturaliter implere. ⁊ it-

de est debilius. vnde ⁊ accidit ei timor.

In nullo membro est sanguis extra venam p̄ter q̄ in corde.

In homine. cor declinat ad sinistras partem. cum in ceteris anima-

libus est in medio pectoris

Cor ⁊ cerebrum multa indigent custodia. qz in eis est p̄ncipiū vite

Cerebrum ē membrum diuinū in q̄ est operatio sensus ⁊ intellectus.

Autori. xj. et. xii. animalium

Epar est in animali ad coquendum et digerendum.

Pulmo est instrumentum anhelitus

Pulmo est positus iuxta cor et est mollis, levis, cavus, spogiosus et spongiatus. Et hoc id est ut in se recipiat aerem qui omnino animalibus hinc calidum san-

Splen est quasi epar impurum.

Guine vivit

Dolor renibus difficilis est homini a natura. (simile est superfluitati)

Ren dexter minoris est pinguedinis quam sinister.

Ren dexter altior est sinistro.

Aves non mingunt nec hinc vesicae quae pariter bibunt et quod super transit in

Similiter nec pisces quae quod super transit in squamas (plumas)

Sudor non fit nisi quando calefit corpus et aperiantur pori venarum.

¶ Albertus Aves aducae hinc rostra non bibunt. cetera vero bibunt

¶ Autorita. xi. vel sim alijs xiiij. li. de animalibus

Modica alteratio in membro principali facit multam alterationem in toto corpore.

In animalibus propter timorem accidit effusio vetricis et urine.

Animalibus natantibus natura posuit corium inter digitos pedis alijs vero non

Ale vesperilionum sunt membruales et sunt de corio et indistincte

Quibus piscantibus collum est sicut arundo. i. longum

Delphines non habent fel.

Natura vitetur quibusdam superfluis ad iuuentum

Larentia fellis est causa bone cholore

Causa ventris est propter cibum ut digeratur

Manus non sunt vix instrumentum vel vnum organum sed multa quae per eas homo plus potest habere quam per cetera.

Vigor pollicis est equalis vigori omnium digitorum.

Operatio manuum est recta et accipere pedum vero sustentare et fugere

Homo non habet caudam nec vllum animalium quod non habet anchas. homo vero non habet anchas.

Quadrupedia statim se erigunt. homo vero non propter pondus capitis quia homo est maior et poderosior in superioribus.

Virga virilis crescit et diminuit absque lesione inter omnia alia membra.

¶ Sequuntur autorita. xij. li. de animalibus Aristo.

Ause vite in rebus sunt finis. forma. materia. et effectus.

In finitum natura respuit.

Homo qui pinguis est raro generat

Sperma est superfluum nutrimenti

Sperma femine non est conueniens generationi.

fetus non fit ex permixtione duorum spermatum. Un etiam mulier iua

E ij

Auto. Tercij li. de anima.

pregnatur sine emissione spermatis et sine delectatione. Un mulier est conueniens generationi secundum naturam menstrui. et secundum naturam spermatis quod ipsa emittit in coitu propter delectationem quod est humidum non autem est vere sperma. unde nec omnibus mulieribus concipientibus accidit eijcere sperma. Sperma non est materia generati. sed est motor et forma. unde non potest dici quod sperma sit pars concepti. sicut non potest dici quod carpenta Mas est secundum definitionem quam potest (rius sit pars materie lignee generare in alio. scilicet uero que potest generare in se. vel potest que generat ab alio. Uir dat principium motus et formam generato. scilicet scilicet dat corpus et materiam. Castratorum corpus non solum offert deo. sed etiam animam. et sic parum differt a. Quia abscindunt testiculi castratis tunc contrahunt uie spermatis (scilicet. tis et proprie animal castratum non est aptum natum facere filium

¶ Autoritates decimitercij libri de animalibus.

Perfectus animal est quod naturaliter est maioris caliditatis et huiusmodi. Anima nobilior est corpore. et animatum in (miditatis animato. uinum mortuo. et ens nonente. Anima nutritiua est in concepto semine in potentia. sed non est in eo actu simpliciter anima sensitua. ergo impossibile est quod anima sensitua et nutritiua nutriant nos ab extrinseco et tali modo. Solus intellectus est in nobis ab extrinseco. quia ipse solus est diuinus sed vegetatiuum et sensituum deinde ueniunt. Cum sperma emittitur exit quodam spiritus vel uentus qui est uirtus principalis anime sed non intellectiue. et est separatus a corpore. Calor animalis et solis est in spermate et in qualibet superfluitate nature. Calor naturalis non est ignis nec igneus quia calor naturalis generat animalia. Corpus animalis est ex femina. anima ex mare. (Ignis sumit ea. Anima est substantia et forma substantialis corporis. femina est mas occasionatus. Cum homo fuerit multi coitus debilitatur eius uisus. Caput creatur in generatione post creationem cordis. Natura est rector sive rector. Genus multorum semper est scibile. Possibile est quod mula impregnata sed non generat. primum raro uisum est in terra. Embrio primo uiuit uita plante. deinde uita animalis. et postea uita hominis. Et hoc intelligitur per hoc quod ad operationes que illic exerceretur uel per uicem a patre decusum. aut ab anima matris. quo modo pomum uiuit ab arbore. Alioquin absurdum est dicere corpus nostrum primo informatum fuisse anima plante. deinde anima bruti et tercio anima hominis. Corpus enim nostrum non habet dispositionem ad recipiendum aliarum spirituum formas. Etiam frustra fiet illa animalium successio cum aliunde poterit embryo uini saluari.

Autori. xliij. de animalibus.

¶ Albertus Aves vocē humanā imitantes libenti⁹ discunt de pueris
q̄ adultis. et exemplū ponit de psittico

¶ Autori. xxiij. libri de animalibus

Quantū natura diminuit in multitudine t̄m̄ augmentat
in magnitudine

Ars eicit supflūū a suo corpore. sicut et natura.

Omne qd̄ facit natura est s̄m̄ ordinem

Natura humidū ē p̄uenientior generatōi q̄ aridū.

Prīmū quod generat̄ p̄re alijs mēbris est cor

Animal parū corpis et multi coitus ē multorum humorū. qz nutri-
mentum crecat in sperma

Arbores que multū fructificāt cito desiccant. qz cibo eoz trāsit i senē

Dua nō p̄ueniunt p̄ceptū sine semine maris

Dua aniū duos h̄nt colores. s. albū et rubcū vel p̄similem.

Dua piscium vnum t̄m̄.

Principiū generatōis pulli ē ex albo oui. qz principiū anime ex cali-
do. cibo autē ex citrino. i. ex vitello

Natura posuit auidū cibū in ouo scz vitellum quemadmodū ani-

Generatio ailiū ex sua sp̄e ē diuersa (malibz lac in mammillis

Qd̄ i animalibus magis ē intelligenti⁹. magis hz sollicitudines circa filios

Non ē p̄suetudinis q̄ mares sint solliciti circa filios sed femine.

¶ Autori. xxv. libri de animalibus

Natura dat instrumentū et operatōem simul. qz visus sine ocu-
lo esse nō potest. nec oculus sine visu

Sol facit estatē et hyemem omni anno

Spacia impregnatōis et vite animalū sunt s̄m̄ reuolutōem lune

Uiri multoz p̄ibz apd̄ coras i p̄teriori naturali sunt mlti coit⁹

Libus nōn est nisi dulce et valde digestum

Quicquid modicū est cito digeritur.

Materia ex qua fit gnatio ē eadē cū materia ex q̄ abas generatio

Si hō hz s̄m̄ mēbrū maris et mulieris vnu illoz ē p̄ncipale.

Mulier sup̄ oēs feminas diligit coitū valde.

In hoibz citius formantur mares in ventre q̄ mulieres. quia femi-
nā est contraria mari naturaliter

Animalia magni corpis vnum generant filium t̄m̄. pauci vero cor-
poris multos. qz in magnis cibo transit ad nutrimentū. corporis. et iō
modicū spermatis manet in eis.

Et vno coitu spermatis mltū cū sperma diuidit̄ gnant mlti filij

Destruū mulieris magis accidit in diminutione lune. qz illi dies

sunt frigidiores alijs diebz mēsis. p̄pter diminutōem lune.

Femine debiliores sunt maribus. qz frigidiores sunt nature

E iij

Autor. xviij et xviij. de animali.

In animalibus generantibus multos filios plus accidit mēstru-
fitas & maxime in maioribus

¶ Autorita. libri decimisepti de animalibus.

Contributio in prima sua generatione vivit vita simili vite plate
Pili decalvati non redeunt. folia vero arborum et plume au-
um redeunt. quia caluities est propter mutaciones etatis et defectum
humidi radicalis que irremediabilis est. casus vero foliorum et plu-
me est propter mutaciones temporum. quorum reditus est circularis.

Voies tantum caluescunt et non cetera animalia. quia homo habet de ce-
rebro valde multum et humidum (multum)

Deum tantum caluescit in anteriori parte capitis. quia illic est cerebrum valde
Non fluunt folia de arboribus in quibus est humor pinguis. ut in he-
dera. tano. palmis. lauro

In animalibus color pilorum est secundum colorum cutis in homine vero non.
quia quidam homines habent corium valde album. et nigros crines cuius color
est. quia crinis hominis est valde tenuis respectu aliorum animalium et ideo
non mutant materiam pilorum

Animalia comedentia dulces cibos diuersificantur in coloribus
Multa animalia in infirmitate mutant colorum. et ideo corum visus est al-
Digestio fit ex calore (bus et passer albus.

Oculus emittens et extensus non bene videt a remotis. sed oculi profun-
dus bene videt remota. quia eius motus non diuiditur nec sumitur
Acumen et bonitas sensus distinguitur duobus modis vel in sentien-
do remote vel distinguendo differentias astrorum.

Sonus videtur esse medium inter esse et non esse. iter vivere et non vivere
Puberes plus delectantur in coitu quam cetera etas et quanto plus as-
suescunt tanto plus appetunt.

¶ Thomas Brabatinus Est quoddam genus canum quod fures odora-
tu sentit et a ceteris hominibus odio discernit implacabili

¶ Idem Calciamenta in pedibus ex pelle canis arcticam sanant.

¶ Idem Calidum lac asininum confortat dentes si sumatur et dentes cum eo fricentur
¶ Autorita. libri de substantia orbis et lune.

Eundem quod compositum est ex se compositum est ex duabus naturis. scilicet
In individuis substantie duae recipiunt motum et agere motum
plex est transmutatio. Una est substantialis que transmutat ea no-
mine et definitione que transmutatio dicitur generatio vel corruptio.

Alia est transmutatio accidentalis que non transmutat ea nomine et defini-
tione sed tantum secundum dispositiones accidentales que sunt quantitas. qualitas. et ratio
Impossibile est unum subiectum plures quam unam formam habere. quod est contra
los qui volunt in hominem saluare tres animas.

Materia substantiatur pro posse et hoc est quod recipit officium formas

Autori. libri causarum.

Un materia nihil ē in actu. nec ē etiā aliqua forma specificā in sui natura includens. sed dūtaxat est in potentia ad recipiendum omnes formas ex ea educibiles.

Forme naturales diuidūtur diuisione materie. Ex quo habetur. materiam esse indiuiduationis principium.

Diuisio. s. sensibil. nō p̄tinet substantie nisi vt habeat cōtinitatem.

Dimensiones interminate p̄cedūt formaz in materia. s. dimensiones terminate sequunt formā in materia. qđ est p̄ illos qui volunt cāli ter cōtinitatē seurrere ad indiuiduationem. cum tamē sequatur eam. Omne quod aduenit enti. in actu est accidens.

Omne qđ substat in ratione substantie p̄mi substat in rōne materie. Impossibile est formam esse sine materia. z nō. ecōuerso.

Materia nō recipit diuersas formas nisi quia prius recipit dimē siones interminatas.

Anima celi nō iungitur celi esse sed fm opationem et motum. sicut lucifugulus assisit rore.

In celestibus id ē efficiens motum. z finis motus.

Materia celi est aliquid existens in actu. z nō in potentia. ideo dignius dicitur subiectum q̄ materia.

Finis significat agens significatione necessaria sicut motus significat ipsum mouens.

Quicquid p̄uenit celestibus et istis inferioribus hoc p̄uenit eis pure equiuoce vel analogice fm prius z posterius.

Virtus infinita est duplex. s. infinita in vigore. z infinita in durati ona. vt deus qui vtroq; modo est infinitus.

Virtus mouens celum ē infinita in duratione. nō autem in vigore. ¶ Thomas Brabantinus Sanguis occise talpe si sup caput hominis nudatū pilis delinias. crines decaluatos redire facit.

¶ Sequuntur auto. libri causarū. Bristo. Et vt alij volunt. Proculi eius auditoris.

Omnis cā p̄maria p̄t̄ istuit in causatū suū q̄ cā scđaria. Quicquid p̄t cā scđa p̄t z cā p̄ma nobiliori z altiori t̄m mō.

Quicquid ē cā cause etiam ē causa causati.

Omnis aia nobil̄ h̄z tres opationes. qz in ea cōpatio aial̄ intellectū.

Prima cā est superior causa omnium narratione. (alis z diuina. Cause secunde illuminantur a lumine prime cause.

Intelligentia ē substantia que non diuiditur.

Omnis intelligentia fixa ē eēntia. p̄pter bonitatē puram que est cā prima. vnde causa prima est pura bonitas.

Prima causa nō habet hylatiū. i. aliquid materiale sed omnis intellectū z animā habet hylatiū. i. aliquid p̄ modū potētie.

E. iij.

Autori. libri causarum.

Omnia intelligentia e plena formis. i. spibus intelligibilibus.

Quanto aliquid e ppinquus prime cause tanto est simplicius

Omnia virtus vniua fortior est seipsa dispersa

Causa pma regit omnes res creatas pter hoc q omiscetur cu eis
Causa pma influat bonitate sua omnibus rebz vno isturu. sz res no
recipiunt illam bonitatem equaliter. sz fm capacitate nature.

Causa prima est diuus per seipsa.

Causa prima est sup omne nomen quod nominari potest.

Omnia intelligentia diuina facit res per hoc q est intelligentia. et regit

eas p hoc q ipsa est diuina. vn habemus q regere est diuinum.

Anima ronalis creatur in horizonte eternitatis z tempozis.

Causa prima existit in omnibus rebz fm dispositioem vna. sz omnia
no sistant in pma causa fm dispositioez vnam sed fm multas

Antz ad phiaz moralē qua phoz Rex diligentissime. imo qtu ige/
ntu tulit i h mortali carcere hospitatū. describit. fiat aggressus. no/
tabit. Lector. Aristo. i ea trifaria explicasse felicitate. Pma et hita

ti psona posuit sstere i speculatioe pmi obiecti et agnitioe vltimi
appetibil. qd e pma oim reru ca. i. de q felicitate. (in q. r. Ethicoru)

no sic viuut ho vt ho. sz vt diuinu i eo exis. Vult pterea q hanc
mo pfecte pt pphendere in sam hui vite. At ea habita satiat oē scie

di. desideriu. Et istud apparet pforme Oraculo padeti apd Joānez
vbi legim q hecē vita etna vt agnoscam te deū. zc. Alia ponit fe

licitas hūana. politica seu ciuil. cui effect e agnūter nature viuē/
re. Et hāc Stoici in sua academia pdicabāt. Postea autē Cicero et

Seneca i sua phia vehemēter extulerūt. Putates habitis vite necē
rjs. pte pte se fore exquenda eiusq pmiū honore. Ratio ei qre ad

id mouebant erat. qm incertū fuit apud eos an aū ronali immortali/
tate eē habitura. q h sup eo negocio legat disputatū. Dic afferue

rūt tribilissimū oim terribiliū eē morte. eo q mortuis no videret ac/
cidere neq bonū neq malū. mo derabāt tū hāc passione qtu pote

rāt ipa fortitudie. Tercio. excogitatū fuit gen^o felicitat^o q ho post
hāc vitā in posteritatē viuūt memoria et h p egregia facinora aut in

uētū insignē. alia ve opa z monumēta pclara sub hac luce confecta
Sic qdē mlti reges z Oratores Historici Poete Pictores Stra

tuarij. z id gen^o hoim curabāt felicitari. Itaqz Virgili^o in sua Enel
de Niso z Euriālo sibiqz eternitate pollicite est. et Quidē sua me

tamorphosi gloriā se immortalitate assequuti. Et h q tēplū incidit
Diane. aliqz inumeri Primā Aristo. firmē tenuit quā admodū ex

varijs libroz ei^o passio qsqz phice docet^o pte potuit. Nos tres feli
citadi modos Aristote. sic omiscet iuicēqz ptecat vt no facile. (ita
sz eruditio qnqz phis) bene intelligatur de qua certis sub capitulis

Autori. pri. et se. li. ethicorū

felicitate loquatur. Prima ē nob̄ necessario exoptanda Sc̄da p̄
trāquillo vite statu hoībo opportuna Et tertia ad magnifica confi
cienda generosum stimulat animum

Omnia bonū appetūt Cognitio finis vtil' est in arte ⁊ h̄ se si
Unusquisq; qđ agnoscat bene iudicat (cur signū sagitte
Nihil differt etate puer ⁊ moribus puerilis.

Bonū quāto cōmunius tanto diuinius

Consc̄j pp̄rie ignorantie ammirantur omnes . .

Sermones inquirendi sunt fm̄ materiam de qua sunt.

In infortunjs virtus refulget

Duobus ex̄tib; amicis sanctū ē prehonorare veritates. Ex quo
habetur multis p̄conijs Aristotelē a posteris celebrari debere q̄ nul
lo medio reuocat' ad veritatē disquirendā citra cuiuscūq; iniuriā
omnes p̄tendit vires ⁊ nervos. q̄ p̄pter in eū aliq̄ p̄fingere (vt fabula
tores assolēt) nō ē hoīs sane mēt' s; q̄bo iuisa ē scrutatio veri ⁊ boni.

Honor magis ē in honorante q̄ in honorato.

Felicitas ē operatio hoīs fm̄ rationē siue poñaz p̄fectissimā ⁊ opti
mā p̄tūtē in vita p̄fecta. quā tñ in hac vita nō possum' p̄fecte p̄pre
Sicut vna irūdo nō facit ver nec vna dies calida facit h̄edere
estare. sic nec vna dies vel modicū tps facit hoīez felicē. nec vna h̄e

Principia maxime valēt ad subsequētia. Hoīez p̄tuolum.

Principiū plus est q̄ dimidium totius

Bona anīme maxime sunt bona Omnia vera vero p̄sonant

Unicūq; delectabile est illud quod amat.

Melior ē vsus rei q̄ possessio

Impossibile. i. difficile est indigentem operari politice bona

Non omnino felix ē (felicitate in quā politica ⁊ civili) qui specie tur
pissimus est vel ignobilis ⁊ solitarius ⁊ sine prole.

Felix ē sine vituperio sicut terragonus.

Finem laudam'. sed ea que sunt ad finem honoramus

Felix non differt a misero nisi per dimidium vite.

Felicitas ē p̄miū virtutis Nullus est bonus vl' mal' p̄ somniū

Meliora sunt phantasmata studiosorū q̄ aliorum

Ratio semper deprecatur ad optima

Ille male soluit q̄ falsitatē p̄positionum non ostendit

Albertus. Nō est mēs nobilis cui nō inest amor veri ⁊ boni.

Sequūtur auto. scđi li. ethicorū

Cactibus multū iteratis fit habitus.

Nō parū refert sic vel sic a iuuentute assuesci. imo multū

In obscuris oportet vti apertis testimonijs.

Exercitiū temperatū conseruat sanitatē.

Auto. Tertij li. de anima.

Comedere fortiter facit fortiter laborare.

Circa voluptates et tristitias est virtus moralis

Medicine sunt peritruum. Circa difficulta semper est ars et virtus

Scire in moralibus parum potest. operari vero multum.

Tria sunt in anima. passiones. potentie et habitus seu virtus

Passio non est virtus. quia secundum passionem nec laudamur nec vituperamur

Virtus non est potentia. quia potentes sumus per naturam.

Virtus est habitus. qui habentem se perficit et opus eius laudabile reddit.

Omnis virtus consistit in medio. scilicet inter defectum et excessum. non in medio rei. sed quo ad nos

Virtus certior est omni arte et melior. Malum est facile. bonum autem difficile.

Non est facile attingere medium sed difficile

Virtus est habitus electivus in medietate consistens quo ad nos declarata ratione. ut utique sapiens determinabit.

Operatio est circa singularia. Difficile est aliquid esse bonum. id est studiosus

Medium in omnibus rebus est laudabile.

Omnia autem vel rei vel virtuti consonant

Quies est somnus. secundum quod dicitur tediosa est prava.

¶ Albertus. Virtutes morales sunt forme quedam. ab ipsa ratione ceteris viribus ipse. ut in homine rectitudo maneat moralis.

¶ Sequuntur autoritates. iij. li. ethico. Aristo.

Volentum est cuius principium est extra non proficiente viam passo.

Melius est mori quam facere contra bonum virtutis. Ex quo dicto

facile pendit quod honestissime vite fuerit Aristoteles

Utile est legislatoribus de his considerare ut statuatur honores

bene agentibus et penas peccantibus

Ignorantia excusat peccatum.

Consilium non est de fine. sed de his que sunt ad finem

Quod primum est in intentione debet esse ultimum in executione

Homo est principium suarum operationum. Et ergo nequaquam facto regitur

Bonum voluntarium est quod simpliciter est bonum.

Bonus singula recte iudicat. Nullus bonus est vel beatus nisi volens.

Nos sumus dominum operationum nostrarum a principio usque ad finem.

Qualis unusquisque est talis videtur sibi esse finis

Terribilissimum omnium terribilium est mors.

Fortitudo est aggressio terribilium ubi mors iminet propter bonum saluum

Milites primo fugiunt. ciues vero permanentes sunt et moriuntur. Quis

In repentinis cognoscitur habitus

Desiderium pueri oportet esse secundum preceptum doctoris

In naturalibus desideriis pauci peccant

¶ Schotus. A voluntate prima est ratio bonitatis moralis

Autor. iiii. et. v. ethicorū

¶ Sequuntur auto. iiii. ethicorū Aristot.

Letus et gratiarum actio debetur danti et non accipienti
Mator virtus est bona operari quam turpia non operari
Virtuosus bene utitur quibuscumque Dare, et non accipere est liberalitas
Pulchritudo semper est in magno corpore. vñ parui formosi dici possunt. non autem pulcri

Maximū bonorum exteriorum est honor
Præsumptuosus honore non est dignus Honor est premium virtutis.
Solutus bonus est honorandus sine virtutem

Virtuti perfecte non fit honor dignus.
Non irasci in quibus oportet insipientis est Et ergo Stoici hominem constituentem truncam aberrant. Nec Cicero in primo libro officiorum Aristotilem intellexit.

Iniuriantem sustinere et seruilē siue familiarem decipere, seruile est.
Decipere est seruile malum Malum seipsum destruit.

Malum si integrum fuerit in portabile erit.
Qualis vnusquisque est talia dicit. talia operatur. et taliter vivit Sic poete et Astrologi in quibus lux veritatis sepeliri solet poetice et astrologice loquuntur et degunt

Omne mendacium est fugiendum Verum bonum est laudabile.
Verax laudandus est. mendax autem vituperandus.

Jactator maxime est vituperandus. vt præci poete et oratores.

Verecundia est timor ingloriationis.

Requies et ludus in vita videntur esse necessaria

Verecundia non conuenit omni etati sed iuuenili. vnde iuuenes verecundos laudamus. senem autem verecundum vituperamus. quia senex cauebit id de quo verecundabitur.

¶ Sequuntur autori. quinti libri ethicorū.

Solum oppositorum dicitur multis modis. et reliquum
Que simpliciter sunt bona hominibus pro his orant et illa querunt.
Præclarissima virtutum est iusticia scilicet legitima. vñ
proverbio dicitur. neque heesperus neque lucifer ita mirabilis sicut iusticia.

Principatus virum ostendet.

Pessimus est ille qui non solum utitur malicia ad se sed etiam ad alios.

Optimus est ille qui non solum utitur bonitate. id est virtute ad se. sed etiam ad alios.

Duplex est iusticia. scilicet totalis et partialis. Partialis est duplex. scilicet commutativa et distributiva

Commutativa est duplex. scilicet voluntaria et non voluntaria

Non voluntaria est duplex. scilicet occulta et manifesta

Occulta vt furtum adulate inim. manifesta vt vincula et verbera.

Mius malum est magis elegibile maiori malo.

Autori libri ethicorum

Ubiunq; reperitur magis ⁊ minus ibi reperitur mediū ⁊ equale.
Tanta est difficultas scire. q̄ta est medicū esse

Oporet illi qui bene fecit. famulari
Denarius est mensura oim rerū. qz est fideiussoz noster in omni ad-
ueritate vel necessitate pro qualibet re qua indigenus

Primū institutū debet custodiri Princeps dz custodire iustum
Duplex ē ius. s. naturale ⁊ legale. Naturale ē qd apud omnes habet
eandē potentiā. Legale aut institutū ē a lege.

Sacrificare d̄ys. i. deo ⁊ suis simplr ē naturale. s; sacrificare h̄ vel il-
lud isti vel illi ē ad placitum

Lex prohibet seipsum interficere
Nullus pprie potest sib̄ipsi iniuriam facere.

N Sequuntur auctoritates sexti libri ethicorū Aristo.
Non sufficit ad scientiā alicui⁹ qz sciat in vniuersali ⁊ p̄fuse
sed oportet scire determinate ⁊ distincte
Omnis cognitio fit s̄m similitudinē
Consiliū debet esse de his q̄ possunt se aliter habere

Consiliū nō debet esse de p̄teritis s; de futuris qz qd factū ē nō p̄t esse nō
factū. vñ d̄r Agaton. genitū facere nō genitū h̄ solo p̄uat deus.

Verum bonum ē intellectus
Quib; sunt in aīa q̄d v̄ez d̄r. s. ars. scia. sapiētia. itellcūs ⁊ prudētia
Sciētia ē de his q̄ nō possunt se aliter habere. id ē de eternis.

Omnis doctrina ē ex p̄cognitis vel ē de p̄cognitis
Ars ē recta ratio rerum factibilium.
Prudentia est recta ratio rerum agibiliū.

Sapiētia ē cognitō rez diuinaz h̄is caput itq; oēs alias sciēcias.
Sapientia ē certissima omnīū aliaz sciētiarū

Iuuenes non possunt esse prudētes. qz prudentia p̄requirit expe-
riētiā que indiget tempore
Multitudo temporis facit experiētiā

Ad p̄incipia non est ratio
Consiliata oportet opari velociter. consiliari autē tarde.
Impossibile ē prudētē. i. sapientē non esse bonū

Habens vnā s̄tutē h̄z oēs s̄tutes. qz p̄catenate sunt in prudentia
Auctoritates septimi libri ethicorū Aristo.

Sicut bestie nec malicia nec s̄tus attribuit. pprie sic nec deo
sed deo honorabilius aliqd s̄tute. bestie vero aliqd gen̄
malicie. s; bestialitatis

Homines dicunt fieri d̄y. i. diuini. p̄pter s̄tutū excellētiā
Homo prauus deterior est bestia.
Difficile ē resistere p̄suetudini. q̄ assimilaf nature facilius tamen est

Autori. octauī libri Ethices

transmutare consuetudinem q̄ naturam
Consuetudo ē altera natura. Bonitas p̄plexionis detestatur viciū
Fama quā omnes famant non omnino deperditur
Non solum oportet verum dicere. s; causam falsitatis assignare
Delectationi intellectuali non est admixta tristitia
Operatōes bestie prauae sunt ex natura. s; opatōes prauorū homi/
Homo sp̄ idiget aliqua delectatōe quasi (nū sunt ex p̄suetudine
qdā recreatione. p̄pter multos labores qui sibi occurrunt.
Maior est delectatio in quiete q̄ in motu.

Deus semper simplici ⁊ vna gaudet delectatione.
Felicitem superexcellens ipedit fortuna. Ex q̄ habet Aristotilem
in reb; fortuitis non constituisse felicitem.

¶ Petrus de Riūo Louaniensis. Aristo. q̄uis naturas fidei. spei.
et charitatis p̄gnouiss; eas tū nō iter p̄tutes hūanas s; heroicās col
locasset Ponit em̄ p̄tutē heroicā. i. diuinā p̄tutē hūana lōge hono/
rabiliorē et h; p̄pter excellentiā ei⁹ sup̄ modū hominū comunem
¶ Albertus refert de Auerro. q̄ solit⁹ erat dicere paucis vnerā
dis viris exceptis homines bestialem agunt vitā.

¶ Autorita. octauī libri ethicoꝝ Aristo.

Nullus eligere debet viuere sine amicis hñs reliq̄ bona. Tū
Nomen amicitie barbara corda mouet.

Quanto maior est fortuna tanto minus est secura
Duo simul venientes ad intelligere ⁊ agere sunt potiores q̄ vnus

In infortunijs refugiendum est ad amicos
Omnis homo oīm hoīm naturaliter est amicus Et ergo homo na
ture obediens homini non potest obesse

Generantis ad generatū naturaliter est amicitia
Homines eiusdē gētis naturaliter plus sunt amici q̄ ali; De quo

Hieronym⁹ sup̄ Hieremiā Naturale ē vt q̄s genitale diligit solū.
et nil habeat dulcius patria. Ideo sue patrie p̄suetudinē ⁊ sui ma/
gistri opinionē (si iuste fuerit) defendit Qd̄ stolidi qdā nō adue: tūt
Simile diligit sibi simile. verum est p̄ se ⁊ nō per accidens

Amicitia ē beniuolētia mutua in qua non est latens passio
Tripliciter fit amicitia. s. p̄pter bonū vtile. bonū delectabile et. p/
pter bonū honestū. Amicitia p̄pter bonū vtile maxie videtur in se

nibus esse. q̄ tales nō curāt delectabile. s; em̄ vtile. Amicitia p̄pter
bonū delectabile iuuenū est Amicitia p̄pter bonū p̄manens est stabl

Nulli se invicem cognoscūt nisi mensurā salis sit p̄sumāt. (lis
Sola amicitia bonorū honestorum est intransmutabilis.

Non est facile alicui credere de amico qui multo tempore p̄batus
est ab ipso. ⁊ nūq̄ sibi iniuste fecit.

f i

Auto. li. ix. ethicorum

Loci distantia non sepat amicitiam sed opationem
Natura maxime triste fugit ⁊ appetit delectabile
Mutua colloquia sunt factiva amicitie
Perfecta amicitia non ē nisi ad vnum. qz quod ē superabundans
et perfectū non potest fieri ad plures nisi ad vnum.
Unusquisqz sibi ipsi maxime vult bonum
Amicorū omnia sunt comunia. Pessimū est contrariū optimo
Regnū est optima politia. Malus rex tyrannus dicitur
Pater tria beneficia dat. est enī causa essendi generando ⁊ causa dis
cipline informādo. ⁊ causa nutriendi educando.
In quibz nihil est cōcū his nec ē iusticia nec amicitia.
Seruus ē organum animatum.
Domini ad seruū non ē amicitia. fm qd seruus ē sibi dissimilis.
Patres plus amāt filios suos qz ecōuerso. qz magis sciunt patres
qz nati sunt ex eis qz filij
Matres plus diligūt pueros qz patres. quia certiores sunt de eis
et plures labores habent circa eos
Maioribz datur honor. minoribz vero ⁊ indigentibz lucrum. quia
honor ē retributio virtutis ⁊ beneficij.
Lucrum est auxilium indigentis.
Retributio debet esse possibilis nō condigna vt pz de deo. ⁊ pa
rentibz qbus non possumus equale reddere. hoc verbuz notet qsqz
Pater potest abnegare filio ⁊ nō ecōuerso.
Lactanti⁹ In epicurū vanitas oīs ex leucippi fonte pfluxit.
In sapiente non cadit mendacium.
Naturale ē bono ad alterius pctū moueri ⁊ imitari.

Sequunt auto. ix. ethicorum Aristo

Deo parentibus et magistris non redditur equiualens
Magis ē mntium dare cui quis debet qz amicis dare
Amicis existentibz propter bonū velle et delectabile ill
cessantibus cessat ⁊ amicitia.
Qui fingit se amicū ⁊ non ē. peior ē illo qz facit falsam monetaz.
Quāto malicia est circa melius tāto ipsa est peior.
Similis simili ē amicus. ⁊ iō bonus malū amare non potest
Magis tenentur amicis largiri bona qz extraneis
Amicabilia que sunt ad alterū veniūt ex amicitia qz sunt ad seip
sum Un unusquisqz est sibi maxime amicus.
Amic⁹ debet se habere ad amicū sicut ad seipm. qz amic⁹ ē alter ipse
Prauus nō ē amabilis ad seipsum neqz ad alios.
Benivolentia non ē amicitia. ē rāmen principū ipsius

Autori. x. libri Ethices.

Ex beniuolentia diuturna fit amicitia
Concordia ad amicitiam pertinet. Omnia honesta concordant rationi
Benefactores plus amant beneficiatos quam quod amentur ab eis.
Omnis artifex plus diligit opus suum quam quod diligatur ab ope ut patet
de parentibus respectu filiorum

Quod cum magno labore acquiritur magis diligitur. ut patet de hominibus
querentibus pecuniam a labore proprio.

Amicus debet se habere ad amicum ut genu ad tibiam
Quemadmodum ciuitas et alia congregatio videtur esse principalissimum
sui ipsius. sic et homo. sed principalissimum in homine est intellectus
ergo homo maxime videtur esse suus intellectus. Ex predicto habemus quod
omnis denominatio debet fieri a principaliori.

Non est aial politicum aptum notum concitare suum conceptum sine uiuere.

Amicitia est maxime bonorum exteriorum

Melius est cum amicis et precipue cum bonis quam extraneis quibuscumque
et alijs commorari.

Felix honestis indiget.

Solitaria difficilis est vita. Virtuosorum beatissima est vita
Presentia amicorum est delectabilis tam in bonis fortuitis quam in alijs
scilicet malis. In malis. quod tristati alienantur amicis et dolentibus ipsis
In bonis. quod delectabile est uersari cum amico.

Amicus est consolatio amici uisione et sermone

In omnibus oportet imitari meliores.

Amicitia bonorum coaugetur bonis colloquijs et operibus quibus ipsis
uiuuntur. Unde a bonis bona fiunt.

¶ Sequuntur autorita. x. libri ethiconum Aristote.

In actibus humanis minus creditur sermonibus quam operibus.
Quia sermones dissonant operibus sensibilibus tunc preueniunt.

Ex quibus res generantur in hec resoluuntur.

Omnis uirtus in corpore existens fatigabilis est

Quaedam delectant que postmodum non delectant.

Unusquisque maxime operatur in illo quod maxime diligit.

Delectatio tenet operantem in opere. Et ergo signus generati ha-
bitus est delectatio in opere.

Operatio delectabilior minus delectabile expellit. unde amantes philo-
sophas non possunt intendere sermonibus.

Non potestis continue laborare. requie indiget.

Philosophia habet delectationes admirabiles puritate et firmitate.

Ultima felicitas hominis consistit in optima operatione.

Optime potentie sunt respectu optimi subiecti

Speculatio ipsius prime ueritatis est ipsa felicitas.

f 4

Auto. li. de bona fortuna

Vita contemplatiua melior ē q̄ vita actiua q̄ est vita fm̄ hoiez. q̄
vita p̄ceptiua ē vita diuina. Istud p̄sonat sacris lris q̄q̄ Licero
Duplex est vita. s. contemplatiua z politica. inter quas (repugnet
contemplatiua est melior cū sit diuina. alia vero humana.

Unusq̄q̄ opa sua dirigere debz ad bene viuendū fm̄ optimū corū
que sunt i ipso. Ex q̄ s̄bo Aristotile fuisse hoiez syncere vite p̄clu/
Optimū in homine ē intellectus. quia licet intellectus (do
sit minimus in q̄ritate. t̄n̄ maximus est in p̄tate z preciositate

Unūquodq̄ d̄ maximū qd̄ est p̄cipalissimū sui. z h̄ p̄t̄ dici itel/
lect̄ ē p̄ncipalissimū hois ex q̄ iterū habemus q̄ de inuinatione fit a
Propriū opus dei est speculatio (p̄ncipaliozi

Domo felix siue sapiens indiget aliquo aliter rebus exterioribus. q̄
natura p̄ se non est sufficiēs speculari. sed oportet q̄ habeat corp̄ sa
num cibū bonū z reliquū famulatū. non tamen indiget multis ac
magnis rebz. q̄ non oportet felicē vel p̄m̄ esse d̄m̄ terre z maris
Moderate ditari n̄ min⁹ agūt bona q̄ potētes. imo etz maḡ. vñ
d̄ q̄ moderate ditari s̄z felices. q̄ maḡ agūt fm̄ p̄tate v̄ intellectū
Domo fm̄ intellectū op̄s z h̄ns curā ē bene dispositus. z iō amā
Negocia suscipim⁹. vt ocū habeam⁹. Et bellū (tissim⁹ eē videt
gerimus vt in pace denegamus

Simonides cū hominibus p̄suaderet nullā esse curā habendā de
cogitōe diuina. Aristo. eū acriter reprehēdit dicens q̄ hō debet se ad
imortalia z diuina trahere q̄tū p̄t. q̄ tāto hō fit nobilior q̄to plus
Hō maxie sapiens maxime felix est (nobiliozi appiquat.

Sermones consonantes opibus sunt acceptandi. dissonantes ve/
ro suspicandi. quia scientie religiositas deo placet.

Non facile est hoies ex antiq̄ p̄suetudine transmutari p̄ sermones.
Multi plus coacti obediunt necessitati q̄ sermoni.

Quidā sunt dispositi ad p̄tutes ex natura. qd̄ ex p̄suetudine qd̄
p̄ doctrinā. z ad h̄ q̄ doctrina habeat efficacā in auditoribz op̄ret
aias auditorz eē dispositā z p̄paratā sicut terra añq̄ nutriat semen
Oportet bonos puocare ad p̄tutes p̄ p̄mia. malos at̄ p̄ penas in/
sanabiles totaliter examinare.

¶ Schol⁹ An vera felicitas pueniat hōi a deo an p̄ studiū z exer/
citiū p̄tutis Aristoteles videt dubitasse. qm̄ naturali lūie ad verā
felicitatē nature hūane n̄ ē p̄rigibile z q̄ eā eē demonstratē nō p̄clusit
Nihilomin⁹ eā posuit z credidit. vtz ex multz passibus libroz eius

¶ Quidaz p̄hus Quod plato de deo sensit a sacris literis suratus
est. non enim naturali processit via

¶ Sequuntur aurozi. libri de fortuna bona Aristote.
In bonis exterioribus quozum fortuna est domina non con-

Auto. Aristo. Economicæ.

tingit hominem esse felicem.

Ubi plurimus intellectus et rō. ibi quāq; minima est fortuna.

Ubi vero plurima fortuna. ibi minimus quāq; intellectus (mala.

Deū dignificamus ut dñm exite ut dignis distribuat bona. et mal

Deū verisimile nō ē prauorū curā hē. Sic etiā paul^o Deo nō est

Appetitus natural' naturaliter cedit ad bona (cura de bobus.

Illi sunt bene fortunati quāq; directe agūt sine rōne. ut in plumbō

Quid est meli^o intellectu et scientia nisi deus

Deus bene videt presentia preterita et futura

Bona fortuna ē appetit^o natural' dat^o a deo mouēte totā naturā

¶ Sequunt^{ur} auctori. li. Economicæ Aristo.

Omnis est domorū plitas p̄dys et possessionib; abūdās ad bñ

viuendū ordiata. Lōicatio viri et feie in aialib; irrōnalib; ē solū grā

plis p̄cside. in hoibus sō nō solū grā illi^o s; etiā grā alteri^o vtili

tas. s. ut q; parctes potētes fecerūt filijs ipotentib;. iterū reportēt a

potentibus filijs parentes impotentes et senio confecti.

Natura facit vnū aialū; p̄ingibiliū forte. s. masculū ut vclat^{ur} nē pre

fortitudine sibi illata. aliud sō debile. s. feiam ut mag^{is} se custodiat

Vir nō debet iniuriari feie ut feia nō iniuriat ei (pre timore.

Iniuriari feie ē virū cū extranea muliere coire. s; iuriari viro feiaz

est feiam coire cū extraneo viro. fm Hesiodū poetā Virū opz. i. ex

pedit viro puellā ducere in vxorē ut doccat eā bonos mores. qz iu

uencula est flexibilior vidua

Dissimilitudines morū inter virū et mulierē nequaquā sunt amāde.

Due s; spēs seruoz. s. pcurator et opator. Opter seruis tria dare opa

et penā. i. disciplinā. et victū sufficientē. qz sine mercede ipossibile est

Vic^o at ē merces suoz q; tñ sine alijs duob; fac sñū p̄tinacē opari

Nemo aliorū bona et ppria similiter curat et equaliter

Quidā interrogat^{ur} qd mag^{is} impiguat equū. nōdit ocul^o dñi Ali^o

interrogat^{ur} qlester^o optimū ad piguedū agrū. nōdit vestigia do

Rarissimū est negligentib; dñis seruos eē sollicitos (mini.

Nunq; expedit dñm esse sine custodia. sic nec ciuitatem.

Surgere de nocte. ad sanitatē. ad p̄hiā. ad bonā dispositōez vtile ē

Nec quest^o vestimētōrū. nec forā. nec mlatudo auri. tāta ē ad mli

eris p̄tutē. qnta ē modestia i q̄libet ope et desiderū honeste et p̄po

Quāto q̄s diligent^{er} obseq̄tur. tāto maiorē grāz obtinebit (sicut vite

Nisi penes puer^o exēplū p̄bitas vite dederit iculabile ad iuicē p̄p

Si mulier cognouit virū sibi iustū ac fidelē esse (sunt habere eāz

ipsa etiā circa ipm iusta et fidelis erit. (seratur.

Multo q̄m^o vir honest^o fert si honore p̄uet q̄z si oia bona sua au

Nō debet hō sane mēt^o vbiq; et ad quālibet mli^o mittere semē suū

f. ij.

Explosio phie Plato:

Sequitur Auctoritates octo librorū Politicorū Aristoteli. q̄s hūc
q̄s aggrediamur sciet lector Platonē aliq̄t libros de republi
ca scdm̄ q̄s iudicio ipsius Civitates Regi deberēt edidisse. De q̄bus
firmian⁹ merito Chrysim⁹ Cicero appellat⁹ li. iij. La. xxi. z xxiij. sic
scribit Uideam⁹ qd̄ platonē Socrates docuerit. q̄ cū totā phisi
cā repudiasset. eo se similit vt de salute atq; officio q̄reret Docete igitur
Socrate m̄imonia inq̄t cōia esse debebūt. s. vt ad eandē mulie
rē multi viri tāq; canes p̄fluāt. et Is vtiq; obtineat q̄ virib; vicat
Aut si sapiētes s̄ vt phī. expectēt vt vicito tāq; Lupanar habeāt.
mirā platonis iūtrate Ubi cigit vir⁹ castitat⁹ Ubi fides iugal
Que si tollas. ois iusticia sublata ē. Insup̄ idēz plato dixit beatas
Civitates futuras fuisse. si aut phī regnarēt. aut Reges pharentur.
Dixit ḡ tam iniq; viro regnū daret q̄ alijs sustulisset sua. alijs do
nasset aliena. p̄stitulisset pudiciā mulierū. q̄ null⁹ vnq; nō mō rex
sed ne tyrann⁹ qd̄ fecit. Quā vero intulit plato rōnē hui⁹ p̄siliij sic
inq̄t Civitas p̄cors erit z mutui amoris p̄stricta viculis. si oēs oim
fuerit z mariti z patres z vxores z liberi. Que ista p̄fusio gn̄is hūa
ni ē. Quō seruari p̄ charitas. vbi nihil ē certū qd̄ ametur. Que vir
tus in illa p̄miscua voluptate locū h̄z Quis honorem tanq; patri
deferetū vñ natus sit nesciat. Ergo fit. vt nō tm̄ alienū pro patre
habeat. sed etiā patrē. p̄ alieno Quid qd̄ vxor p̄t esse cōis. fili⁹ p̄
nō p̄t. quē p̄cipi nō nisi ex vno necē ē Perit ḡ illi vñ cōitas ipa re
clamāte natura. Sup̄est vt tantūm p̄cordie cā vxores velit eē cōes
At nulla vehementior discordiarū est causa q̄ vnus femine a mul
tis maribus appetitio. quod Plato z Socrates. si ratione nō. po
terāt exemplis certe potuissent admoneri. z mutorū animalinū que
vel ob hoc etiā acerrime pugnēt. z hominū qui semp̄ ob eā rem gra
uissima inter se bella gesserunt. Redegit ergo Plato humanam vi
tam ad similitudinem non dico mutorum sed pecudū z beluarum
Nam volucres pene omnes faciunt matrimonia z paria iungun
tur z nidos suos tanq; geniales thoros concordī mente defendūt
et fetus suos quia certi sunt amant. At hic Plato contra morem
hominum. contraq; naturam. stultiora sibi que sequeretur elegit
Et quoniam videbat in ceteris animalibus officia marium femina
rūq; esse idiuua. existimauit oportere etiam mulieres militare. z p̄
his publicis interesse z magistratus gerere z imperia suscipere Ita
q; his arma et equos assignauit consequens est. vt lanam et telam
viris. et infantium gestationes. Nec vidit impossibilia eē ex eo q̄ ad
huc in orbē terre neq; tam stulta neq; tam varia vlla gens extiterit
que hoc modo viueret Ex his facile potest quisq; coniectare q̄ Pla
tonis et Socratis dogma non erat nisi criminis fons et fomes. et

Auto. primi li. politico. Arist.

virtutum omnium exterminium. quod tamen nonnulli etiā varijs laudibus non verētur suis libris amiscere Vos ergo adolescentes (si quisissima Platonis doctrina penitus explosa) ad hūc illustre philosophū Aristotile naturali pcedentē et luce et equitate vos puerite quē et Studia plectunt vniuersalia. et sedes appbavit apostolica

Sequuntur auctoritates super primum librum politicorum. Dicitur enim politicus liber vrbane vite h est q tractat de gubernatione Ciuitatis seu vrbis Als pōt inscribi. Liber Aristot. de republica

Homines ratione et intellectu vigentes naturaliter aliorum domini sunt duces et rectores. Et ergo dñs in doct^o ē sicut asinus coronat^o Et dauid Erudimini q Natura nō facit nisi vnū instrumentū (iudicat^o terra

ad vnū opus Et hoc pmo et p se. Bos pauperibus est p seruo

Nō naturaliter ē aial politicū et civile Et q incivilis ē ppter naturā. et non fortunā. aut prauus ē. aut melior q homo. vt heroic^o

Hoc Aristoteles dicit extra platonē qui voluit Ciuitatē non natura s necessitate p stare Cui^o oppositū Aristot. magistraliter deducit

Nullū aial a natura habet rationē nisi homo

Homini sermonē natura dedit qz animal ē cōcatim et sociale

Partē sepata a toto non remanet nisi equiuoce

Nō solitarius vel ē dē. i. diuinā ducēs vitā vl bestia. i. bestial vite

Sicut optimum aialium est homo fruens lege sic pessimum anima lium est homo a lege et iusticia recedēs. vt tyrāni. et

Seuissima iniusticia est hñs arma scz sciendi nocere

Sine necessarijs impossibile ē viuere.

Seruus naturaliter non ē supius sed alterius

Opus quod fit a melioribus semp melius ē.

Quicūqz ex multis vnū pstituit. inter illa vnū erit regēs aliud vero.

Anima naturaliter dominat corpi sicut dominus seruo (rectus

Utile ē corp^o regi ab anima. ab his em duobz pūctis hō pstituit

Et conficitur Aristoteles in quodam loco se a deo sortitū esse animam bonam. et corpus natura subiectura s dominio ipsius anime

quod certe abhorens a vicio naturaliter tendit in virtutes. Qui

ergo corpus habuerint indispositum atqz opationibus anime rebellē. hi per frequentatos actus virtutis et exercitia laudabilia id

anime iperio adaptabūt Ne mōstrū in corpe etiā mōstrū fiat in gĩa

Itē vtile ē omnibz aialibz regi ab homine.

Regēs naturaliter dignius est recto.

Masculinū gen^o naturaliter ē dignius feminino

Virtus et malicia determināt sibi seruos et liberos nobiles et igno

Domines reputant dignum ex bonis fieri bo. (biles

Autori. Economice Aristo.

num. sicut ex homine fieri hominem.
Dupl. de seruis. Uno mō fm naturā. alio mō fm legē positā.
Non est possibile naturaliter viuere sine cibo.
Plurimū genus hoīm ex terra 7 fructibz domesticis viuunt.
Natura. s. naturās. i. de^o facit omīa aialia ppter hominem.
Duplices sunt diuitie. s. naturales 7 artificiales. naturales sunt possessiones rerū. artificiales vero sunt possessiones pecunie
Desideriū diuitiarū vadit in infinitū. 7 cū etate crescit.
Facile est phis ditari si volūt. qz solum ad mensurā viuere debent
Magis 7 minus diuersificant speciem.
Consiliū mulieris ē inualidū. pueri vero īperfectū.
Silentiū mulieris prestat ornatum.

¶ Sequitur autori. scđi li. politicorū Aristo.

Ques sunt socij vnius ciuitatis
Quod plurimorū est cōmune minime sorit curam. qz
de ppris maxime curāt hoies. de cōtibz vero minus
Multi serui qñqz seruiunt deterius paucioribus
Optimū est ciuitati vt sit vna fm amicitiam
Amicorū oia sunt cōia. s. pncētatit. Unusqzqz naturalit amat
Amicis auxiliari delectabilissimum est (scipsum)
Bonū est abstinere a muliere ppter temperantiā
Perurie malignitatē efficiunt 7 seditiōnem
Plures hoies discordant ppter inequalitatem possessionum
Qui delectari velit sine tristitia ad phiam currat. Ibi enī amor est
sapientie 7 veritatis studiū. facitqz hoies ea sponte opari. q̄ mali le
Omnis ciuitas artificialibus indiget. (gis metu coacte
Leges inhoneste licet maxime sint in vsu debent enī aboleri
A mulieribus non bene regitur ciuitas
Melius ē indicare fm leges 7 lras q̄ ex propria sententia
Magnorū dñi pstituti si viles fuerint maxie ledūt ciuitatem
Impossibile est indigentē bnī principari 7 studio vacare
Unum opus optime fit ab vno.

¶ Sequuntur auto. terciū lōri politicorū Aristo

Ciuitas est quedam ciuium multitudo.
Ciuitas nō est vna ppter eosdez mores. s. ppter eādē politia
Politia ē ordo qdā ihabitatiuz ciuitatē in subyeciēdo et pncipādo
Non est idem bonus homo 7 bonus ciuis
Non ptingit hoies bnī principari q̄ nunqz sub principe fuerunt.
Virius 7 malicia determināt nobiles 7 ignobiles.
Prudentia est propria virtus principis.
Optia ciuitas nō facit vnatqz illez siue banatiū. i. vile artificē eē ciuē

Auto. quarti libri politico.

Quicūq; sunt vni necessario ministrātes dicuntur serui. quicūq; autē
communiter pluribus dicuntur banatū

Quicūq; intendūt politicē utilitati cōi recti sunt et iusti. q̄ autē inten-
dunt utilitati pprie vitiosi sunt et rectorū politicorū trāsgressores.

Oportet bonā ciuitatē de virtute sollicitā esse.

Unū huiusmodi meli⁹ ē p̄ncipari q̄ plures et multos alios

Sine iusticia impossibile ē inhabitare ciuitatē

Meli⁹ ē ciuitatē regi vno optimo viro q̄ vna optia. s. muliere vel

Ingenuitas ē huius generis. id ē nobilitas (lege.

Turba multa meli⁹ iudicat q̄ vnus tū. Immo melius ē iudicium
duorum q̄ vnus tantū

Pars non ē apta nata excellere suum totū

Sequitur auctori. quarti libri politicorū Aristo.

Non solū oportet politicā a p̄ncipib; institui sed etiā oportet eā cor-
Liuitas nō p̄stabit ex vna p̄te sed ex multis q̄z (rigere

vna pars sunt agricolae. sc̄da artifices manuales. tertia q̄ negociatur
circa for. q̄ta mercenarij. q̄nta ppugnatores et armigeri q̄s necessarij
ē in ciuitate existere si non debeat seruire inimicis.

Qui alteri seruit non ē per se sufficiens

Sine p̄ncipib; impossibile ē esse ciuitatē

Littere vacare nō existentib; p̄uentib; ē impossibile

Ingenuitas et nobilitas sunt huiusmodi et diuinitē antique

In omni ciuitate sunt tres spēs hoīm. s. pauperes. diuites. et medio-
eres iter q̄s optimi sunt mediocres. q̄z mediū sp̄ ē optimū. media
possessio bonorū exteriōz ē optima. q̄z facile ē rōne obedire

Quod nimis ē pulch. nimis forte. nimis ingenuū. nimis diues. habet
contrariū. sc̄z nimis fetidum. nimis debile. nimis ignobile. et nimis
pauper. Rō sequit. q̄z quidā eorū sunt iniuriosi et in magnis plus ne-
q̄. quidā autē astuti et in paruis valde neq̄.

Qui sunt nimis diuites et potētes nec sciūt nec volūt subijci. q̄ autē
minus ingenui sunt et viles nesciūt p̄ncipari

Mediocres ciues maxie saluant in ciuitate. q̄z ipi nec desiderant
aliēna vt paupes. nec alij paupes cōntes horū subam desiderāt. et er-
go nec iudicias patiūt neq; fraudes faciūt. q̄z propter sine piculo viuūt

Maximū eufortunū ē ciues mediocres habere substantiam sufficie-
tem eis. q̄z per tales bene regit ciuitas.

Quāto aliquid magis attingit mediū tanto melius ē. quāto autēz
aliquid magis distat a mediō tanto peius ē.

Magne ciuitates plus san et seditione q̄ p̄ue. q̄z mltū ē ibi mediūm

In magnis negocijs oportet vñ ordinare ad vñ opus. q̄z cura me-
lius ē intenta circa vñ opus q̄ circa multa.

B i.

Auto. quinti et sex. libri politici.

¶ Sequuntur auctori. quinti. li. politicoꝝ. Aristo.
Quod plus est inaequale est. Ubique propter inaequale fit seditio
Nobilitas generis et diuitie sunt principia et fontes seditionum
Nobilitas et serus in paucis inueniuntur. quia solum in seruitute non
Nobilitas ut fiat equeles seditiones faciunt. equeles vero (vilitas
Quod parum est quasi nihil differt ab eo quod non est. (ut fiant maiores
Omnia diuersitas videtur facere seditionem
Seditioes quae paruae sunt primo quasi non fuerint iter dominos ualeant
Principium alicuius videtur esse dimidium totius. Pater et filius simul
principari nequeunt. tantus quippe amor est principandi
Politie maxime dissoluntur propter iniustitiam transgressionem.
Contrariorum contraria sunt factiua.
Praue expense sepe facte substantias sepe consumunt
Periculosum est principi dare subdito suo magnos honores
Regnum seruatur per amicos. Rex iustitiam seruare debet
Lorum etiam est ea ire. Nullus sane mentis manu sua mittit ad impossibilia
Non de facili potest inuadi qui est sobrius et vigilans. sed qui est
dormiens. quapropter principes ut non sint inuadibiles. somnum
et ebrietatem multum euitare debent
Princeps debet esse deicola. id est dei pro omnibus colens. quia minus timens
homines iniustitiam patriam principem si deico alium putat ipsum esse
Propter principem bonos honorare et ipsummet honorem distribuere
Supplicia autem. id est tormenta non debet distribuere per se sed per alios.
Si princeps aliquem de potestate sibi tradita uult deponere. gradatim
hoc debet facere. et non simul auferre totam potestatem.

¶ Sequuntur auctori. sexti. li. politicoꝝ. Aristo.
Opus libertatis est viuere ut aliquis uideat si honeste id uel
lit. quia seruus non uiuit ut uult.
Pluralitas in electione personarum praefertur paucitati.
similiter magnitudo dignitatis praefertur paruitati.
Optimus populus est qui terre cultus est. quia minus dolosus
Agricole magis occupantur circa opera imorantur et aliena non occupant.
Agricole magis occupantur lucrum quam honorem. (cunt
quia delectabilius est eis laborare quam principari.
Impossibile est ciuitatem permanere sine legibus et consuetudinibus opposita.
Quanto aliquid est peius tanto maiori indiget cautela.
Necessum est in omni ciuitate aliquid uendi uel emi
Prauos non est securum facere dominos. quia ipsi magis indigent
custodia aliorum quam alios possunt custodire. (ut sacerdotes.
Oportet in ciuitate aliquos esse curam deorum. id est dei et sanctorum habere.
¶ Auctoritates septimi libri politicoꝝ. Aristo.

Autori. vij. et viij. politicorū.

Triplex est bonū. s. bonū aīe. bonū corpis. et bonū extrinsec⁹
Sine his quatuor fortibus. s. fortitudine tem⁹ (pveniēti
pantia. iusticia. et prudētia q̄ cardinales appellat nemo dicitur esse beatus

Omnis excessus rerū vel nocet vel nihil proficit
Anima est preciosior corpore et omni possessione.

Anime bonum preciosius est omnibus bonis.

Teste deo. q̄ in omnibus exterioribus bonis non est vera felicitas. q̄ felicitas
habetur quod est quod nullo exteriorum bonorum utitur. quod dubitabitur. Aristoteles sensisse

Duplex est felicitas. s. politica et prelatia. inter quas com⁹ celestis felicitate
prelatia est melior et purior. quod si ea homo est separatus a corpore secundum electionem

Bonum anime est optimum et elegibilissimum.

Non est possibile politiam esse optima sine moderata abundantia.

Felicitas est perfectus usus virtutis. quod fit in dei fructione

Potentia est in iunioribus. prudentia vero in senioribus.

Necesse est futurum principem subditum fuisse. (tribus sex. xl. aut quinquaginta. l.
finis generatiois ut in pluribus in viris est numerus. lxx. annorum in multis

Mulieribus venit coniugari circa annum. xvij. viris autem circa. xxv.
Iuvenum coitus pravus est ad generationem filiorum. simili et senum

Lactis alimentum maxime est familiare corporibus puerorum.

Bonum est pueris esse sine vino

Iuvenis custodiendi sunt ut non dicant nec audiant aliquid turpe. quod et
dicere et audire aliquid turpium facile eos facere aliquid turpium cogit.

Iuvenes maxime ab ebrietate custodiendi sunt

Omnia amamus magis in principio Ars supplet defectum nature.

Sequitur autem octavi li. politicorum

Omnis laborans requie indiget Ludus fit propter requiem
Continuum est et continue debet esse studium.

Musica valet ad deductionem temporis et delectationem
sive recreationem. et ideo pueris valet studere in musica

Non solum pueri erudiendi sunt. sed in arte utili et necessaria. sicut et in arti
bus liberalibus et honestis. ut est liberum eruditio. et in artibus delectabilibus

faciliter est habere unum vel paucos boni sapientes quam plures (ut in musica.
Requies de necessitate est delectabilis. quod est medicina tristitie que est in la

Anima naturaliter delectatur in musicis melodijs. (more
Melodia iratos homines et alijs passionibus occupatos sepe alleviat

Ebrietas homines imperiosos facit (illos letos faciendo.

Thomas brabantinus Non est viri timere sudorem. quippe quod
generosius spiritum labor nutriat et exercitium virtutem recreat

Quod Autoritates super primum li. rhetoricorum

Rhetorica est assecutiua dialectice

Litigantis non est aliud nisi ostendere. quod res est vel non est ante
S ij

Auto. sup. Secundū librū rhetō.

quia perfecta est vel non. et vtrū sit iusta vel iniusta oportet ipsum in
dicem agnoscere et non addiscere a litigantibus

facilius est habere unū vel paucos bonos sapientes quam plures.

Amor odium et propriū modū sepe faciūt iudicē nō agnoscere verū

Rhetorica docet iusta et vera persuadere et contraria eorū fugere

Si incōueniens et turpe ē aliquē se nō posse defendere corpe multo ma
gis incōueniens ē et turpe non posse defendere sermone. et ratione.

Nulla ars considerat particulare quia particularia sunt infinita et nō scibilia

De necessarijs et impossibilibus non possumus. sed de contingētibz
et aliter se habere potentibus que in nostra potestate sunt.

Nobilitas gentis vel ciuitatis ē hōies antiquos esse p̄sides p̄nci
pes et insignes. et multos insignes ex eis produisse

Nobilitas singularis ē q̄ a viris ac mulieribz fit p̄pter diuitias

vel virtutes vel p̄pter aliq̄d aliud p̄pter q̄d homo honoratur

Honor est benefactiue opatiōis signū. quia illi maxime et iuste hono
rantur. qui beneficia dare possunt. ut deus et homines boni

Mulsi sine virtutibus corporis longevi inueniuntur

Consilium nō est de fine. sed de his que sunt ad finem.

Exercitiū vt in pluribus seruat sanitatem

Quis contrarium ē malum illud est bonū

Quicquid fuerit sup̄abundans et magis quam esse debeat hoc est malum

facilia sunt quicquid sine tristitia sunt et in modico tpe s̄. sicut sum
plur ad simpl̄. ita magis ad magis. maximū ad maximū et eōuerso.

Sine causa et p̄ncipio impossibile est aliquid esse vel fieri (odoratu

Subtiliter videre melius ē quam subtiliter odorare. quia visus melior est

Pulchrius est esse amatorem sociorū quam pecuniarum

Multa que naturaliter nō sunt delectabilia cum assuefacta fuerit
delectabilia sunt. quia incōsueti vsu molliuntur

Ad vsuetum est velut innatum est. quia consuetudo ē filia nature

Diligere est delectabile. quia nullus diligit vnū nisi delectetur in eo.

Ad discere aliquid delectabile ē. Omne vsuetū est delectabile

Iustum est ei gratiam facere qui gratiam fecit

Iustum est auxiliari amicis

¶ Leonardus Breuius Inuenies apud Aristotilem locos nulli e
loquentie capaces eloquentissime ab eo tractatos. rebusque obscurissimis
splendore et claritate per eloquentiam attulisse. At vicio traslatoris corrup
tus ē. Hinc me accipi vt eundem de nouo latinū redderem.

¶ Autoritates scđi li. rhetoricorū Aristo

Era est appetitus cum tristitia punitiuus propter parui
pensionem suspicius vel suorum

Ad omnem iram sequitur delectatio propter spem puniendi

Nota

Auto .li. ij. et iij. rhetori. Arist.

Unde dicit homerus. q̄ ira est dulcior melle stillante.

Infirmi cocuntes. bellantes. amantes. sitientes. ⁊ vniuersaliter de
siderantes aliqd ⁊ non consequentes illud de facili irascuntur.

Si q̄s in p̄bia cupit delectari irascetur qui eam decepit.

Oblivio est signum paruipensionis

Manuetudo est quietatio ire Nullus seipsum paruipendit

Seruos arrogantes ⁊ tradicentes magis flagellamus

Manifesta negare irreuerentia est Tempus quietat iram

Amicus ē qui amat ⁊ eōuerso qui amatur

Amicus gaudet de bonis ⁊ dolet de tristibus sui amici

Signa voluntatis sunt delectationes ⁊ tristitie

Separari ab amicis ⁊ p̄suetis miserabile est

Ira est feminarum inimicitie ⁊ odij Laudare p̄ntem adulari est

Aliquem sua propria cum laude narrare iactantia est. Hinc

Aristoteles voluit in neutram partem quemq̄ de se debere loqui.

Turpe est ignorare quod omnibus scire contingit

Dē malū erubescibile est. de bonis aut opib⁹ nullus erubescere d̄z

Superari ab inimicis mirabile est (figulus odit figulū

Similia simili inuidet si in hoc q̄ sunt similes vn⁹ excedit aliū vn⁹

Nobilitas ē p̄genitorū. nobilitas attenditur s̄m virtutes generis

Generosum non dicitur de genere sed a natura.

Multi sunt qui indigent habentibus

Peiores sunt nuper ditati q̄ ditati ab antiquo

Si sine arte et opatione aliquid fieri possibile est. magis p̄ artem

et curam aliquid fieri possibile est Un̄ vbi veri p̄bi fuerūt p̄sides fe

lix fuit ciuitas. s̄lt̄ impie ⁊ sacrilege agūt q̄ dicūt fieri deos ⁊ q̄ mo

ri dicunt eos. v̄ De Jone pote fabulantur

Nihil est sine causa Omnis fur malignus est.

Autoritates li. terci⁹ rhetoricorum Aristo.

Quod mirabile est vt sic delectabile est.

Honestas vel turpitudine noīs vel est signato vel signo

Qui mortuos spoliāt assimilant canib⁹ q̄ lapidē mordēt

Omnia terminant̄ numero. p̄dere. ⁊ mēsurā

Quod est breui⁹ semper est delectabilius

Intellectus est lumen quod deus infundit Et quo dare habetur

Aristotilem sensisse animam rationalem esse a deo

Omnia trāsferentē optet transſerre a similitudinib⁹ ⁊ manifestis

Proemium est p̄ncipium orationis.

Proemium habet se in oratione sicut p̄ludium in fistulis.

Oportet facere viam in aīa auditoris future orōis qd̄ sit p̄. p̄emiss⁹

Quod aut̄ dicitur q̄s est. de hoc p̄emizare debet.

§ iij

Auto. Aristo. ad Alexandrū.

Res nulle sunt stabiles que cum fluru ipis fluunt & fluxibiles sunt
Proemia auditores debent facere beniuolos & dociles. & attentos
Laus est sermo dilucidans magnitudinan persone.
De futuris non est narratio. s; preterita acta oportet credi.

Lactantius. Tullius eloquētie ipsius vnicū exemplar ab indo-
ctis & ineloquentibus pro vero tamen nitentibus sepe supatus est.

¶ Sequuntur autoritates sup p̄mū li. artis poetice

Omnis oratio poetica vel est laudatio vel vituperatio:
Compositor sermonum metrorum in naturalibus. po-
tius est denominandus autor sermocinalis q̄ poeta
Omnis motus & omnis actio versatur circa vltima

Homo naturaliter delectatur in metro & sophonia
Exemplis vrimur docendo vt facilius intelligatur quod dicitur.
Doctrina naturaliter pcedit de homine in hominem s̄m opationē
quam habeat ad discipulum (ad laudandum

Anime virtuose & nobiles naturaliter inueniunt artes carminum
Aie vero deficientes in his adiuenerūt carmina ad vituperandum

Bonitas artis laudandi consistit in metro prolixo & non curto

¶ Augustinus in libro de Ciuitate dei. Plato in libro de republi-
ca cū rōne firmaret quales esse Ciuitas debeat. nō solū tanq̄ inuti-
les s; etiā vt aduersarios coitatis poetas cōsūt oēs penit? vbe pel-
lēdos. q̄ppe q̄ aios ciuiū suis figmētis fuscari aut corūpi noluit.
Nec corū liberos his ibui. q̄ plus moribo nocerēt q̄ igenis p̄descent

¶ Plato reprobatus est apud martialē satis lasciuia excudisse carmina.

A Sequuntur autoritates sc̄di libri artis Poetice
Quod cōpletum est qd̄ habet principiū medium & finem
Locū mediū obtinebūt in bello fortes sunt. locū. s; mediū ier timi
Dis sermo si breuior sit q̄ debeat obscurat intelte (dū & audacem
etiā. si longior fuerit difficilis est retentionis & discipulo obliuionez.
inducit s̄m propositum & vnum finem.

Oportet vt ars in hoc naturam imitetur. vt omnia que agit agat.

Rebus non exētibus in natura nō imponuntur nomina nisi raro.

¶ Comentaroz Suauē est hoi quod p̄sueuit tota sua vita.

¶ Secundum Aristotilem. Ira est tristitia & perturbatio quedam.

in vehemēti appetitu vindicte

¶ Qd̄ q̄s nō c̄ edie nō mouet ipm. nec ad timēdū. nec ad miserāduz

¶ Non contristatur nec leditur aliquis in tantum propter malus qd̄

infertur sibi ab inimicis. inq̄tum cōtristatur & leditur propter ma-
lum sibi illatū ab amicis Qui beneficia inuenit compedes inuenit

In quolibet genere ē aliqd̄ bonū. licet in eo inueniunt aliq̄ nō bona

¶ Propter vltia & p̄suetudines malas & p̄uersos non laudatur q̄s q̄s.

Autorita. Artis poetice Arist.

Aristo. In inferno continua est tristitia et meror inconsolabilis. Sic habes quid Aristoteles senserit de inferno.

Littera est simplicissimum elementum ex quibus locutio constituitur. Lactantius li. v. dicitur. In oratores et poetas gnifici sunt quod incautos animos facile irretire possunt suavitatem finis et carminum dulci modulatoe.

Autori. e. de bono vivere et agere ad Alexander regem. Currentium. Melius est animam habere abundantem scientiam quam habitum corporis bonum in opimos exites laudamus. eos autem qui sine ratione aliquid agunt tanquam rudes et bestiales exites ostendimus.

Sicut vita sine tristitia delectabilis est ita ratiocinatio sine animam laetitia. Concupiscentia et ira et reliqua similibus cetera vitium. Dabilis est animalia. ratione autem nullum animalium nisi homo.

Si ad te tibi attingere rationem philosophia. quia boni et veri indagatio est. Sicut consummatio corporis est sanitas ita consummatio anime est eruditio. Eruditio procedit a rigit peccare circa actus. quod ignorantia videtur. Sicut videre est delectabile oculis sic oculis anime itur acute amabilis est. Sicut dux est saluator exercitus sic ratio cum eruditio est dux vite. quod ab omni noticia liberum omnis etas ceca est. Et omnis boni vivendi norma liberum studio.

De regimine principum Aristoteli. eruditio. Continet. Deo nihil est difficile. et sine eo nihil est possibile possideri. Quicquid datur indigno perditur.

Summa bonitas est in rege abstinere a pecuniis et possessionibus. Tunc solent homines timere regem quam videre eum timere deum. Summa sapientia est in rege seipsum regere. Honorificum est regi a multiloquo se abstinere. quod verba sapientis statim ponderabuntur.

Nimia familiaritas preceptum parit. Noli appetere quod transitorium est. sed cura tibi divitias immortales. Dirige semper cogitationes in bonum. (corum.)

Noli te inclinare ad coitum mulieris. quod coitus est quedam propter potestatem. Que gloria tibi est si exeres vicium irrationabilium animalium et actus bestiarum. Existis conclusit Aristoteli. fuisse hominem castissime vite. quam Diogenes Laertius nequiter ab emulo Aristotelis informavit eum nigro stigmate inurete conatus. At in illustres viros nihil mala lingua potest.

Coitus est destructio corporis et abbreviatio vite. Cave effundere sanguinem humanum.

Facta circa perita documenta dantur in futuris. (tio: erit ad nocendum.) Nino: ceterum preceptis. quod minor ascendere potest ad honores et tunc potest.

Deus gloriosus nihil facit otiosum. Sine vacuo est natura. Ad potentiam intellectus nihil est difficile. Lucta sunt scibilia via rationis.

Futura si prescientur facilius tolerantur et prudentius declinantur.

S. iiiij.

Auto. li. de pomo et morte Ari.

Conseruatio sanitatis melior est omni medicina
Necessitas non habet legem. quia contraria esset rationi.
Mutatio consuetudinis non est subita sed successiua.
Interiora a superioribus reguntur
Iusticia regnantis utilior est subditis q̄ fertilitas temporis.
Consilium est oculus futurorum
Nobilissimū aialū ē hō q̄ nex⁹ dei z mūdi. z p̄cipiū ois creature

¶ Sequuntur auzori. li. de pomo z morte

Sepius mihi phia visa est res diuina. quia per eam in dei
atq; nature cognitionem ascendimus.

¶ Nota nihil est nisi recessus anime a corpore
Sapiens debet letari de morte sua z non dolere eo q̄ q̄
q; corporis passionibus liberabitur et inmortali vita fructur.
Philosophia docet hoīem cognoscere se z suum creatorem
Docentes alios. mentiri non debent

Logica est similis scorpioni in tyriaca qui licet dese sit venenum ta
men in tyriaca existens remedium prestat dolorem patienti

Beata est anima q̄ nō fuit infecta prauis opationibus hui⁹ mūdi
Nomo moriens debet p̄sidere in creatore suo

Ueanime peccatrix. que non habet posse redeundi ad locum suuz
vnde exiuit. q; turpia opera delectationes carnales impediunt ei⁹
ascensum sursum. Ex hac sententia Aristo. habetur euz firmiter cre
didisse aiām rōnalē aliam esse habiturā vitam Et q̄z rōne id non
demonstrauerit. eo factum ē. q; sim Scotum in quarto lūiarum so
lum. pbabilr psuaderi potest. z non demonstrari Hinc de Aristoti
le dicit q; vbi intellectus Aristotolis defecit ibi affect⁹ eius ascendit

¶ Sequuntur auzoritates morales Seneca ad lucillum balbū. Et
hoc p̄gruo ordine ante p̄gressum ad logicalia Aristo. et aliorum

Turpissima ē iactura q̄ fit per ignorantiam et negligentiam.

¶ Ubi diuersa sunt cibaria ibi nutrimenta pauca quia diuersa
Peregrini multa habent hospitia. nullas amicitias (min⁹ alunt
Nihil ipedit ita sanitatē. sicut crebra remedioz tētatio aut imutatio

¶ Zeta paupertas ē res honesta. verbū ē apud epicureos a Seneca
Non qui parū habet est pauper. sed qui plus cupit (inuentū.

¶ Cum amico omnia delibera. sed de amico prius.
¶ Utrumq; est vitium omni credere z nulli

¶ Pessimū est q; habemus auzoritates senum. vitia vero puerorū
¶ Nullius rei iocunda est possessio sine socio

¶ Unum exemplum luxurie siue auaritie multa mala facit
¶ Cum illis p̄uersari debes q; te iocundū facturi sunt vel meliores.

¶ Nihil refert qualis status tuus sit si videtur tibi malus